UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

Filozofická fakulta

Katedra asijských studií

BAKALÁŘSKÁ DIPLOMOVÁ PRÁCE

Fonetická analýza textu (BYD 121-129)

Phonetical analysis of text

OLOMOUC 2015 Marika Fričová

vedoucí diplomové práce: Mgr. David Uher, PhD.

Univerzita Palackého v Olomouci
Filozofická fakulta
Academic Year: 2014/2015

Study Programme: Filologie
Form: Prezenční
Branch/comb.: Čínská filologie (ČINF)

Document for registration BACHELOR STUDENT'S THESIS

Submits:	ADDRESS	PERSONAL NUMBER
FRIČOVÁ Marika	Ľudovíta Štúra 5150/56, Zvolen	F111054

TOPIC IN CZECH:

Fonetická analýza textu
(BYD 121-129)

THESIS TITLE IN ENGLISH:

Phonetical analysis of text

SUPERVISOR:

Mgr. David Uher, PhD. - ASH

RESEARCH PLAN:

Čínsky jazyk má pomerne komplikovaný fonetický systém, čo môžeme vidieť nielen na lineárnom členení hovorenej čínštiny (teda hierarchickej segmentácii viet na jednoduchšie celky ako sú slabiky, ktorých spojením vznikajú bináry, tie sa spájajú do segmentov apod.), ale taktiež na stupnici prízvukovej prominencie jednotlivých slabík. Tejto problematike podľa môjho názoru nie je venovaná dostatočná pozornosť, a preto som sa rozhodla vo svojej bakalárskej práci vykonať analýzu konkrétneho textu, ktorý bude dlhý 705 znakov. V rámci tohto textu budem sledovať vyššie spomínané lineárne členenie, čo znamená, že sa budem zaoberať množstvom slabík, binár, segmentov a ich štruktúrou (teda napríklad, či sa trojslabičný segment skladá z binára a nepárnej slabiky alebo naopak nepárnej slabiky a binára). Ďalej sa budem zaoberať aj štruktúrou viet a kól, ktoré sú na rozdiel od segmentov konštantnými a objektívnymi jednotkami. Súčasne budem štruktúru popisovať s ohľadom na iktus, ktorý má v čínštine viacstupňovú povahu z dvoch hľadísk. Tými sú miera plnosti tónu slabiky a prízvučnosť slabiky. Podľa miery plnosti tónu rozlišujeme slabiky: zdôraznene tónické, plne tónické, oslabene tónické, atónové a neutralizované. Podľa prízvučnosti môže byť slabika prízvučná (iktová) a neprízvučná (neiktová), inak povedané arza a téza. Logickou kombináciou týchto dvoch hľadísk vzniká 7 stupňov prominencie (atónová , neutralizovaná slabika, zdôraznene tónická arza, plne tónická arza a téza, oslabene tónická arza a téza).

List of recommended literature:

ŠVARNÝ, Oldřich. Učební slovník jazyka čínského I-IV. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého, 1998-2000. 4 sv. (I. díl. 1998. lxiii+grafy (50) + 289 s. ISBN 80-7067-907-7.; II. díl. 1999. s. 290-799. ISBN 80-7067-987-5.; III. díl. 1999. s. 800-1311. ISBN 80-244-0071-5.; IV. díl. 2000. s. 1312-1731 + 96 + 22 + xxi. ISBN 80-244-0213-0.)
ŠVARNÝ, Oldřich a kol. Hovorová čínština v příkladech I-IV. 1. vyd. Olomouc: Vydavatelství Univerzity Palackého, 1998. 4 sv. (I. díl. 237 s. ISBN 80-7067-817-8.; II. díl. 237 s. ISBN 80-7067-818-6.; III. díl. 251 s. ISBN 80-7067-819-4.; IV. díl. 313 s. ISBN 80-7067-820-8.)
ŠVARNÝ, Oldřich a UHER, David. Hovorová čínština: úvod do studia hovorové čínštiny. 2., přeprac. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého, 2001. 190 s. ISBN 80-244-0298-X.
TĚŠITELOVÁ, Marie. Kvantitativní lingvistika. 1. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1987. 187 s.
TĚŠITELOVÁ, Marie a kol. O češtině v číslech. 1. vyd. Praha: Academia, 1987. 205 s.

Student's signature: ..... Date: 19.11.2014

Supervisor's signature: ..... Date: 21.11.2014

(c) IS/STAG , Portal - Final thesis details , F111054 , 19.11.2014 12:42

Já, Marika Fričová, prohlašuji, že jsem bakalářskou diplomovou práci na téma *Fonetická analýza textu (BYD 121-129)* vypracovala samostatně a uvedla veškeré použité prameny a literaturu.

V Olomouci dne ……... …….…….…….

podpis

Anotace

Jméno a příjmení autora:	Marika Fričová
Název katedry:	Katedra asijských studií
Název fakulty	Filozofická fakulta
Název diplomové práce:	Fonetická analýza textu (BYD 121-129)
Vedoucí diplomové práce:	Mgr. David Uher, PhD.
Počet znaků:	77600
Počet stran:	78
Počet zdrojů a literatury:	11
Klíčová slova:	iktus, prozodická transkripce, funkční charakteristika, lineární členění, rytmus, kólon, segment

Anotace:

Tato práce pojednává o charakteru lineárního členění čínsky mluveného textu a podle stupně prominence jednotlivých slabik popisuje rytmické tendence uvnitř vět. Korpus, který je součástí práce, je prozodicky transkribován, přeložen, podroben fonetické a částečně i gramatické analýze. Na základě fonetické analýzy práce poukazuje na procentuální zastoupení jednoiktových a dvojiktových segmentů v korpusu a klasifikuje ascendentný, descendentný nebo akronymický charakter rytmických sledů. V gramatické analýze je zjištěna slovnědruhová příslušnost slov tvořících nejfrekventovanější typy segmentů. Výsledné hodnoty rozborů jsou srovnány s výsledky bádání profesora Švarného zveřejněné v *Hovorové čínštině v příkladech III.*

Resumé výsledků:

Charakter a hodnoty položek podrobených srovnání vykazují téměř úplnou shodu, čímž dokazují obecně známá tvrzení například o průměrných délkách a rytmickém charakteru kól či segmentů apod.

Tímto bych ráda poděkovala vedoucímu mé práce Mgr. Davidu Uhrovi, PhD. za vstřícný přístup, trpělivé vedení a cenné rady při zpracování tématu.

Obsah

1 Úvod 13

2 Teoretická část 14

2.1 Oldřich Švarný 14

2.2 Lineární větné členění 15

2.3 Sedm stupňů prominence 15

2.4 Prozodická transkripce Oldřicha Švarného 16

2.5 Rytmické členění vět 17

2.5.1 Přízvučnost (iktovost) slabik 17

2.5.2 Vzestupný rytmus 17

2.5.3 Sestupný rytmus 18

2.5.4 Akronymický rytmus 18

2.6 Funkční charakteristika slov 19

2.6.1 Substantiva (/míngcí/名词) 20

2.6.2 Zástupná slova (/dàicí/ 代词) 20

2.6.3 Slovesa (/dòngcí/ 动词) 20

2.6.4 Adjektiva (/xíngróngcí/ 形容词) 21

2.6.5 Číslovky (/shùcí/ 数词) 21

2.6.6 Měrová slova (/liàngcí/量词) 22

2.6.7 Adverbia (/fùcí/ 副词) 22

2.6.8 Prepoziční slovesa (/jiècí/ 介词) 23

2.6.9 Spojky (/liáncí/ 连词) 23

2.6.10 Pomocná slova (/zhùcí/ 助词) 23

2.6.11 Komplementy (/bǔyǔ/ 补语) 23

3 Praktická část 24

3.1 Korpus 24

3.1.1 Metody a postupy zhotovení 24

3.1.2 Výsledná podoba korpusu 26

3.2 Rychlost promluvy 35

3.3 Fonetická analýza 36

3.3.1 Analýza lineárního členění textu 36

3.3.2 Analýza rytmického členění textu 43

3.4 Gramatická analýza 62

3.4.1 Seznam funkčních charakteristik slov korpusu 62

3.4.2 Morfologický rozbor nejfrekventovanějších segmentů 64

3.5 Srovnání s výsledky analýzy Oldřicha Švarného 67

3.5.1 Délka analyzovaných textů 67

3.5.2 Poloha segmentů 69

3.5.3 Shrnutí 70

3.6 Možnosti překladu vět z korpusu 71

4 Závěr 73

5 Resumé 76

6 Seznam pramenů a použitých zdrojů 77

6.1 Literatura 77

6.2 Internetové zdroje 78

Seznam tabulek a grafů

Tabulky

Tabulka č. 1: Způsob značení slabik podle jejich stupně prominence.

Tabulka č. 2: Srovnání symbolů užívaných při značení prominence slabik v rukopisu a v digitální formě.

Tabulka č. 3: Průměrná rychlost promluvy v jednotlivých YD a v celém textu.

Tabulka č. 4: Délky jednotlivých YD.

Tabulka č. 5: Průměrné délky vět v jednotlivých YD a v celém textu.

Tabulka č. 6: Průměrné délky kól v jednotlivých YD a v celém textu.

Tabulka č. 7: Průměrné délky segmentů v jednotlivých YD a v celém textu.

Tabulka č. 8: Průměrné délky slov v jednotlivých YD a v celém textu.

Tabulka č. 9: Seznam funkčních charakteristik a počet jejich výskytů v korpusu.

Tabulka č. 10: Srovnání délek analyzovaných textů.

Tabulka č. 11: Srovnání průměrných délek kól a segmentů.

Tabulka č. 12: Srovnání množství slov podle jejich počtu slabik a typu.

Tabulka č. 13: Srovnání množství slov podle jejich počtu slabik a iktů.

Tabulka č. 14: Srovnání poměrů mezi jednoiktovými segmenty s pozicí na začátku (nebo uvnitř) a na konci kóla.

Tabulka č. 15: Srovnání poměrů mezi dvojiktovými akronymickými segmenty s pozicí na začátku (nebo uvnitř) a na konci kóla.

Grafy

Graf č. 1: Procentuální zastoupení 1- až 6-slabičných segmentů v rámci celkového počtu 279 segmentů

Graf č. 2: Procentuální zastoupení 1- až 4-slabičných slov v rámci celkového počtu 624 slov

Graf č. 3: Procentuální zastoupení 2-slabičných segmentů podle polohy iktu

Graf č. 4: Procentuální zastoupení 3-slabičných segmentů podle polohy iktů

Graf č. 5: Procentuální zastoupení 3-slabičných segmentů podle rytmu

Graf č. 6: Procentuální zastoupení 4-slabičných segmentů podle polohy iktů

Graf č. 7: Procentuální zastoupení 4-slabičných segmentů podle rytmu

Graf č. 8: Procentuální zastoupení 5-slabičných segmentů podle polohy iktů

Graf č. 9: Procentuální zastoupení 5-slabičných segmentů podle rytmu

Graf č. 10: Procentuální zastoupení 1- až 3-iktových segmentů v rámci celkového počtu 279 segmentů

Graf č. 11: Procentuální zastoupení sestupných, akronymických a vzestupných sledů v rámci celkového počtu 324 rytmických sledů

Graf č. 12: Procentuální zastoupení jednoiktových segmentů podle polohy v rámci kóla

Graf č. 13: Procentuální zastoupení dvojiktových akronymických segmentů podle polohy v rámci kóla

Seznam zkratek a symbolů

A	akronymický sled
f.ch	funkční charakteristika
HČP I-IV	Hovorová čínština v příkladech I-IV
MF	Marika Fričová (autorka práce)
OŠ	Oldřich Švarný
PTR	prozodická transkripce
S	sestupný sled
USJČ	Učební slovník jazyka čínského
V	vzestupný sled

Ediční poznámka

K přepisu čínských znaků do latinky byla v této práci uplatněna výhradně oficiální čínská standardní transkripce *pinyin*. Všechny čínské znaky v textu jsou uvedeny ve zjednodušené formě.

1 Úvod

„Čínština bez tónů je jako lízat čokoládu přes staniol“. (O. Švarný)

Tento výstižný výrok profesora Oldřicha Švarného (dále už jen OŠ), zveřejněný v úvodu *Prozodické gramatiky čínštiny*[1] by podle mého názoru měl mít na paměti každý student čínštiny, protože znalost slovní zásoby a gramatických zásad v případě studia čínského jazyka není dostačující, jelikož čínština je jazyk tónový. Při komunikaci v jiných jazycích, ne úplně správná výslovnost a intonace nebrání v správném pochopení významu mluveného textu v takové míře, jako je to právě v čínštině či jiných tónových jazycích. Při promluvě je potřeba dbát na správné rytmické členění vět, intonaci či přízvukování. Pravidla jejich správného užívání však není jednoduché jednoznačně definovat, jelikož jejich uplatňování je do velké míry variabilní a individuální – závisí např. od rychlosti promluvy či expresivity vyjadřování.

Proto je podle mého názoru důležité zaměřit pozornost výzkumu právě na prozodickou stránku čínského jazyka, a i proto jsem se rozhodla ve své bakalářské práci vykonat fonetickou analýzu čínské mluvené řeči. Audionahrávku jsem získala z přílohy ke skriptu *Hovorová čínština v příkladech I-IV* (dále už jenom HČP), jejímž autorem je Oldřich Švarný, a která bude zásadním zdrojem a předlohou k mé práci. Analyzovaný text z audiozáznamu bude dlouhý 76 vět, respektive 906 znaků. Samotné analýze prozodicky transkribovaného korpusu (textu nahrávky) bude předcházet teoretická část, ve které shrnu základní znalosti o lineárním členění věty a přízvukové prominenci jednotlivých typů slabik. Také zde zahrnu i popis gramatických funkčních charakteristik slov v čínštině. Následně v hlavní, fonetické analýze zjistím a zobecním rytmické tendence v rámci kól a segmentů. V druhé části analýzy se zaměřím na slovnědruhovou příslušnost slov tvořících nejfrekventovanější typy segmentů.

Cílem mé práce bude také porovnat, zda se výsledky mé analýzy shodují s výsledky fonetické analýzy OŠ publikované v třetím díle výše zmíněné HČP a tedy, jestli moje (a v podstatě i jeho) vyjádření o rytmickém či gramatickém složení čínského textu mají reálný základ a jsou uplatnitelné u namátkově vybraných mluvených textů.

[1] ŠVARNÝ, UHER 2014: s. 4

2 Teoretická část

Tato kapitola bude obsahovat shrnutí teoretických znalostí potřebných k realizaci a porozumění části analytické. Nejprve popíšu základní povahu lineárního a rytmického členění čínského mluveného textu, které se stanou oporou hlavní, fonetické analýzy. Do své práce zahrnu i gramatickou charakteristiku čínštiny, konkrétně se zaměřím na funkční charakteristiky slov. Nicméně úvodní slovo této kapitoly bude patřit představení osoby a díla profesora Oldřicha Švarného.

2.1 Oldřich Švarný

Oldřich Švarný[2] (1. 5. 1920 – 19. 4. 2011) byl významný český sinolog a lingvista-fonetik. Po vystudování klasického gymnázia se dal na univerzitní studium latiny a řečtiny, avšak zanedlouho na to nacisté univerzity uzavřeli, a tak pokračoval v studiu soukromě. Toho času se soustředil povětšině jenom na indoevropské jazyky. K samotné čínštině se dostal jenom díky zájmu o starořečtinu a zejména o její slovní intonaci. Za účelem lépe pochopit problematiku výslovnosti, se rozhodl věnovat samostudiu čínských tónů. Jiné, než lingvistické pohnutky ke studiu čínštiny údajně neměl. Později se rozhodl přihlásit k postgraduálnímu studiu sinologie a fonetiky na Karlově univerzitě, kde ho profesor J. Průšek pověřil zpracováním standardní české transkripce čínštiny. Následně se stal členem Orientálního Ústavu a vyučoval fonetiku moderní čínštiny. Doslova několik desítek let pracoval na slovníku jednoslabičných sémémů moderní čínštiny. Jeho první díl (ze čtyř) byl v roku 1998 vydán pod názvem *Učební slovník jazyka čínského* (dále USJČ). K dalším jeho významným dílům nepochybně patří i HČP (také čtyřdílná), která se stala jakousi předlohou při tvorbě mé bakalářské práce, jelikož mám v úmyslu po vzoru OŠ vykonat fonetickou analýzu stejného charakteru na odlišném, čínsky mluveném textu a zjištění o rytmických tendencích v čínském jazyku následně srovnat.

[2] Biografické zdroje kapitoly 2.1 Oldřich Švarný:
ZÁDRAPOVÁ: *Professor Oldřich Švarný*
TŘÍSKOVÁ: *ŠVARNÝ Oldřich - český sinolog, lingvista-fonetik.*

2.2 Lineární větné členění

Věty a souvětí se rozpadají na menší, významově a rytmicky ucelené jednotky, které nesou název kóla (singulár: kólon) a jsou zakončené přeryvem, jinými slovy pauzou trvající zlomek až 0,75 sekundy nebo víc.[3] V prozodickém přepisu je v rámci vět od sebe oddělujeme čárkou resp. „kolíkem“. Průměrně mají kóla 6 až 7 slabik, jejich délka není závislá na tempu řeči, protože jsou (spolu s větami) konstantními a objektivními jednotkami.[4]

Kólon se dále člení na jednotky subjektivní - segmenty. Jejich průměrná délka se pohybuje mezi 2,5 - 4,5 slabiky, protože závisí od tempa řeči.[5] Grafické odlišení dvou sousedních segmentů dosáhneme vložením mezery mezi ně. Do segmentů se legatem (obloučkem) pojí víceslabičná kompozita (slova), bináry a liché slabiky.

2.3 Sedm stupňů prominence

Podle míry plnosti tónu rozlišujeme slabiky zdůrazněně tónické, plně tónické, oslabeně tónické, atónové a neutralizované. Podle přízvučnosti může být slabika iktová (arze) a neiktová (theze). Logickou kombinací těchto dvou ohledů vzniká 7 stupňů prominence, přičemž každý z nich má svůj osobitý způsob značení [6] (viz dále Tabulka č. 1).

[3] ŠVARNÝ, UHER 2014: s. 9
[4] ŠVARNÝ 1998: s. 24
[5] Tamtéž.
[6] Ukázka použití těchto symbolů v prozodicky transkribovaném textu – viz 2.4 Prozodická transkripce OŠ.

Stupeň prominence slabiky	Označení
1. zdůrazněně tónická arze	tónová značka nad samohláskou slabiky a tečka pod ní
2. plně tónická arze	tónová značka nad samohláskou slabiky
3. plně tónická theze	tónová značka nad samohláskou slabiky
4. oslabeně tónická arze	číselní index na konci slabiky
5. oslabeně tónická theze	číselní index v kroužku[7] na konci slabiky
6. atónická neutralizovaná theze[8]	bez označení
7. atónická atónová theze[9]	bez označení

Tabulka č. 1: Způsob značení slabik podle jejich stupně prominence.

2.4 Prozodická transkripce Oldřicha Švarného

Všechny výše zmiňované symboly sloužící na grafické zachycení rytmického členění a prozodických vlastností čínského textu jsou opět dílem OŠ. V průběhu několika desítek let vytvořil čtyři různé verze prozodické transkripce (PTR).[10] Já ve své práci využiju principy značení jeho Třetí verze PTR (viz Obr. č. 1), jelikož i v publikaci HČP I-IV, která je východiskem mé fonetické analýzy, OŠ využívá právě tuto koncepci.

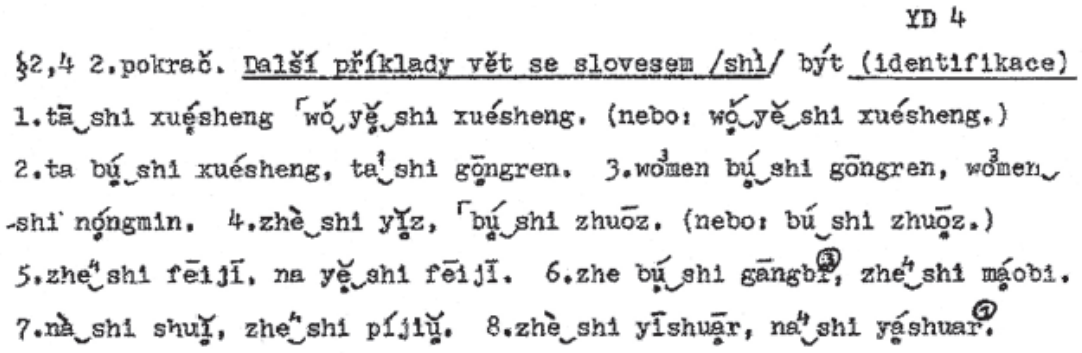

Obr. č.1: Ukázka textu transkribovaného pomocí symbolů Třetí verze PTR (HČP I, s.46).

[7] Oslabeně tónická theze na začátku segmentu zůstává bez označení.
[8] Atónické neutralizované theze se v jiném kontextu mohou realizovat s tónem.
[9] Atónická atónová theze nikdy nemůže nadobudnout tón.
[10] TŘÍSKOVÁ: *Prozodická transkripce čínštiny O. Švarného: čtyři historické verze.*

2.5 Rytmické členění vět

V čínštině zcela chybí členění textu dáno flektivními koncovkami či kongruencí (shodou), a proto je v řeči pro účely členění vět a souvětí nejvíce využíván právě rytmus.[11] Rytmické členění je přirozeně velmi variabilní a závisí od mnoha faktorů, jakými jsou například tempo řeči, logické anebo kontrastní zdůraznění toho kterého větného členа, míra expresivity vyjadřování, ale také délka věty, respektive délka jmenných či predikativních komplexů.[12]

2.5.1 Přízvučnost (iktovost) slabik

Jak jsem zmínila už výše, slabiky mohou být podle přízvučnosti iktové nebo neiktové. Arze, slabiky nesoucí iktus, hrají důležitou roli při správném a jednoznačném vyjadřování myšlenek v čínském jazyce. Definice iktové slabiky podle OŠ zní:

„Jako iktovou slabiku (arzi) označujeme slabiku tónickou (ať již plně tónickou nebo oslabeně tónickou), jež je prominentnější (= relativně delší) než slabiky předcházející nebo i následující v rámci segmentu.“[13]

Poloha těchto iktových slabik naznačuje rytmické členění segmentů, a současným vyslovením všech segmentů vzniká ucelenější rytmický sled i v rámci kóla[14]. Rytmus může mít charakter vzestupní, sestupní, nebo akronymický (viz dále). Rytmickým sledům mohou předcházet předklonky (proklitika) a příklonky (enklitika).

2.5.2 Vzestupný rytmus

„Při vzestupném (ascendentím) segmentu slabice, jež je nositelem iktu (tj. arzi), méně prominentní slabika nebo slabiky (theze) předcházejí; je-li thezí více, musí být jejich prominence vzestupná (nejvíce třístupňová).“[15]

Příklad: `/ta-shuō/`

[11] ŠVARNÝ 1998: s. 23
[12] ŠVARNÝ, UHER 2014: s. 9
[13] ŠVARNÝ 1998: s. 23
[14] Tamtéž, s. 24.
[15] Tamtéž, s. 33.

2.5.3 Sestupný rytmus

„Při sestupném (descendentním) segmentu za slabikou, jež je nositelem iktu, theze následuje; je-li thezí více, jsou to zpravidla slabiky atónické, méně často je jejich prominence sestupná (nejvíce – vzácně – třístupňová: takový sled se vyskytuje při logickém nebo kontrastivním zdůraznění).“[16]

Příklad: /wǎnshang/

„Jestliže iktové slabice méně prominentní slabika nebo slabiky předcházejí a současně za ní i následují, považujeme sled slabik za vzestupný (s připojenou slabikou nebo slabikami příklonnými), jestliže vzestupný sled je tvořen nebo obsahuje kompozitum nebo objektové či modifikované sloveso. V ostatních případech mluvíme o sledu sestupném, kterému je předražena slabika proklitická.“ [17]

Příklady: /sànbù-le/ – vzestupný sled + příklonka

/jiu-kěyi/ – předklonka + sestupný sled

2.5.4 Akronymický rytmus

V případě, že se jedná o troj- nebo čtyřslabičné sledy, které tvoří plně tónické slabiky, uplatňujeme akronymické pravidlo, podle kterého je iktus na poslední a na první slabice. Pokud tvoří dvojslabičný sled dvě plně tónické slabiky, iktus je jenom na druhé slabice. Akronymický rytmus se projevuje také u sledů, kde první a poslední slabika je iktová.

Příklad: /zhìbuhǎo/

[16] ŠVARNÝ 1998: s. 33
[17] Tamtéž.

2.6 Funkční charakteristika slov

V gramatické části analýzy se zaměřím na určení slovnědruhové příslušnosti slov obsažených v korpusu, a proto v teoretické části gramatické uvedu specifika týkající se určování slovních druhů v čínském jazyku. Přestože základní kategorie slovních druhů se svými názvy od těch českých příliš neliší, důvody zařazení slov do těchto kategorií jsou značně odlišné. V češtině slova rozdělujeme do skupin např. podle jejich ohebnosti, avšak to samozřejmě u slov v čínštině možné není. Čínská slova se dělí do skupin podle funkcí, které plní ve větě – tyto vlastnosti slova nazýváme jeho gramatickou funkční charakteristikou (přičemž jedno slovo může mít i více f.ch-k).[18] Při kategorizaci slov budu vycházet ze seznamu druhů slov zveřejněného v Shiyong Hanyu Keben.[19] Při definováni f.ch-k využiju informace i některé příkladové výrazy ze třetí kapitoly HČP III[20]. Soustředit se budu pouze na slovní druhy vyskytující se v mém korpusu.

Domnívám se, že v souvislosti s tématem čínských slov je potřeba blíže specifikovat, co je vlastně v čínském jazyku považováno za „slovo“, protože *„dnešní čínština již dávno není izolujícím jazykem v tom smyslu, že bychom mohli položit rovnítka: neměnná slabika = nejmenší významová jednotka jazyka = slovo.“*[21] Existuje nemalé množství názorů a definic čínského slova, avšak jelikož já ve své analýze budu postupovat na základě předlohy zhotovené OŠ, uvedu definici čínského slova právě z jeho pera:

„Slovy pak nazýváme takové jednotky (jednoslabičné nebo kompozita), kterým přísluší některé ze stanovených funkčních charakteristik (včetně charakteristiky pomocného slova), jimž přiznáváme statut slova, případně současně i více takových charakteristik.“[22]

[18] ŠVARNÝ 1998: s. 92
[19] LIU, DENG a LIU 1986: s. 122
[20] ŠVARNÝ 1998: s. 95-116.
[21] Tamtéž, s. 85.
[22] Tamtéž, s. 94.

2.6.1 Substantiva (/míngcí/名词)

Je známo, že substantivum je ve své podstatě jiný název pro podstatná jména, avšak v čínštině kromě samotných podstatných jmen (f.ch-ky podstatných jmen) do této skupiny řadíme i f.ch-ku jména místa (/chùsuǒ míngcí/ 处所名词, např. /qiánmian/)a f.ch-ku jména času (/shíjiān míngcí/ 时间名词, např. /jīntian/. V češtině či slověnštině bychom je považovali spíše za příslovce místa nebo času.

2.6.2 Zástupná slova (/dàicí/ 代词)

Do této kategorie patří nejenom zájmena, ale také deiktická (ukazovací) slova, např. /zhè/, /nà/ a jiné. Zájmena se dále člení na osobní /tā/, otázková /shéi/, či ukazovací /zhè/ – v tomto případě však slabika zhè vystupuje ve větě jenom jako podmět (v porovnání se slabikou zhè ve funkci deiktického slova).

2.6.3 Slovesa (/dòngcí/ 动词)

V čínštině slovesa nevyjadřují osobu, číslo, ani čas – ten je vyjádřen kontextem, vido-časovými ukazateli nebo příslovci. Existuje nemalý počet hledisek, na základě kterých se slovesa kategorizují, já však zmíním především typy, které jsou nejběžnější a vyskytují se v korpusu této práce.

2.6.3.1 Tranzitivní (přechodná) slovesa

- mohou se pojit s jedním předmětem (/kàn shū/), nebo dvěma (přímým a nepřímým), například /gěi tā shū/

2.6.3.2 Intranzitivní (nepřechodná) slovesa

- nikdy se nepojí s předmětem, např. /xiào/ „smát se“

2.6.3.3 Slovesa existence

- následuje za nimi postverbální jmenný člen existence - /yǒu rén/

2.6.3.4 Slovesa identifikace

- pojí se s postverbálním jmenným členem identifikace, např. /dāng dǎoyóu/

2.6.3.5 Konexní slovesa

- jedná se o čínské ekvivalenty sloves jako „přikázat (někomu činit něco)“, „nechat (někoho činit něco), „prosit (někoho činit něco)“, kupříkladu /ràng tā zǒu/

2.6.3.6 Modální slovesa

- jsou obdobné s českými či slovenskými modálními slovesy, stojí před přísudkovým nebo prepozičním slovesem a nemohou se pojit se slovesnými vido-časovými ukazateli (např. /néng/), patří mezi ně i ukazatele budoucího času jako /yào/ a jiné

2.6.3.7 Fázová slovesa

- mají podobnou funkci jako modální slovesa, např. /lái/ „přicházet (něco činit, abych něco činil)“

2.6.3.8 Objektová slovesa

- jsou spojením slovesného a jmenného morfému; pevnost těchto složek je velmi individuální a také diskutabilní, protože není lehké definovat jednotné podmínky, na základě kterých by bylo možné určit, zda tyto složky dohromady tvoří jedno slovo, nebo se jedná pouze o frázi[23]; příklady objektových sloves: /zǒulù, bānjiā, shàngbān/

2.6.4 Adjektiva (/xíngróngcí/ 形容词)

Vyhýbáme se označování této kategorie za přídavná „jména“, jelikož v čínštině mají adjektiva predikativní charakter, a tedy v přísudku nepotřebují sloveso. Ze stejného důvodu není vždy jednoduché rozlišit adjektiva od intranzitivních sloves, jelikož obě tyto skupiny spadají do tzv. f.ch-ky predikativ. Proto se v českém překladu čínských adjektiv pro vyjádření jejich charakteru objevuje i spona „být“: /hǎo/ „být dobrý, zdravý, pěkný“, /duō/ „být četný, mnohý“.

2.6.5 Číslovky (/shùcí/ 数词)

Číslovky mohou vystupovat samy o sobě jako jména (v případech, jako jsou matematické vzorce, označení odstavců apod.), nebo jako tzv. "číslovkové určení

[23] ŠVARNÝ 1998: s. 119

podstatných jmen" – tehdy jsou číslovky následovány měrovým slovem (např. /yì běn shū/). Základní rozdělení je stejné, jako u nás – existují číslovky jednoduché a složené, základné a radové. Násobné číslovky v čínštině vznikají spojením základních číslovek se slovesnými numerativy (viz dále 2.6.6 Měrová slova).

2.6.6 Měrová slova (/liàngcí/量词)

Tato slova jmenného charakteru se vyskytují pouze ve spojení s číslovkami nebo deiktickými slovy a společně tak blíže určují podstatná jména, nebo je zastupují. Měrová slova se dělí do čtyř základních skupin:

2.6.6.1 Měrové jednotky

- označují skupiny jednotlivin nebo určitá množství látkových jmen; jejich lexikální význam se zachovává, a proto je v textu překládáme (např. /yì wǎn mǐfàn/ „(jedna) miska rýže“)

2.6.6.2 Numerativy

- označují jednotliviny a v textu se zpravidla nepřekládají – např. /yì běn shū/ „jedna kniha“

2.6.6.3 Měrová jména

- někdy se označují jenom jako „jména“, avšak je potřeba myslet na to, že i přesto se s číslovkami pojí přímo (/sān nián/ „tři roky“) a nevkládá se mezi ně ani numerativ, ale ani za nimi nenásleduje žádné podstatné jméno (stejně jsou na tom i slovesné numerativy)

2.6.6.4 Slovesné numerativy

- určují, kolikrát se děj označený slovesem udál, např. /sān ci/ „tři krát“

2.6.7 Adverbia (/fùcí/ 副词)

Už samotný název naznačuje, že tato slova bezprostředně předchází slovesům, resp. jiným slovům predikativního charakteru. Pomocí adverbií se v čínštině vyjadřuje například pluralita (/dōu/) nebo zápor (/bù/, /méi/, /bié/).

2.6.8 Prepoziční slovesa (/jiècí/ 介词)

Běžně se užívá i název „předložky“, avšak opět, v případě čínštiny tento výraz není správný resp. úplně jednoznačný, protože se jím zastírá jejich slovesný charakter. Ten také často způsobuje problém při určování, zda se skutečně jedná o prepoziční sloveso nebo o sloveso tranzitivní. Za příklad můžu uvést slovo `/zài/`, které má jako tranzitivní sloveso ve větě význam „nacházet se (někde)“, avšak jako prepoziční sloveso spolu se svým předmětem označuje místo, kde se něco děje.

2.6.9 Spojky (/liáncí/ 连词)

Základní typy spojek v češtině i čínštině se v podstatě moc neliší – existují spojky souřadící, adverzativní či podřadicí. Souřadící spojky větné však v čínštině neexistují a souřadící spojky pojící jmenné výrazy jsou využívány jen velmi zřídka. Příklady: `/háishi/, /yàoshi/`.

2.6.10 Pomocná slova (/zhùcí/ 助词)

Pomocná slova jsou vždy atónová, rozdělují se do tří skupin:

2.6.10.1 Vido-časové slovesné gramatické ukazatele

- vyjadřují např. ukončení či trváni děje; např. `/le/, /zhe/, /go/`

2.6.10.2 Gramatické ukazatele

- poukazují na gramatický charakter slov či vztahy mezi nimi; např. `/men/, /d/`

2.6.10.3 Větné částice

- pozici mají na konci vět a rovněž vyjadřují jejich charakter – jestli se jedná o otázku, vybídnutí a podobně; např. `/ma/, /ne/, /ba/`

2.6.11 Komplementy (/bǔyǔ/ 补语)

Slova spadající do f.ch-ky komplement jsou v podstatě typy komplementů, které označujeme také jako směrové (`/huílai/`) a výsledkové (`/kànwán/`) modifikátory pojící se se slovesy. Tzv. potenciální tvar modifikovaného slovesa vytvoříme vložením atónového elementu `/de/` nebo `/bu/` (například `/láidejí/, /láibují/`).

3 Praktická část

Tato ústřední část práce – samotná analýza čínského mluveného textu, je obsahově propojena s částí teoretickou, a proto také základní struktura tohoto oddílu bude obdobná. To znamená, že analýza bude analogicky sestávat jako z hlavní, rozsahově větší fonetické části, tak i části gramatické (resp. morfologické). Po fonetické stránce se zaměřím na lineární členění vět – jejich segmentaci na menší celky jako jsou kóla, segmenty či slabiky. Jednotlivě spočítám jejich množství, průměrné délky a zjistím charakter jejich rytmického členění. Poté, už v analýze gramatické, se soustředím na slovnědruhovou příslušnost slov a jejich kombinace v rámci výše zmíněných jazykových jednotek. Předcházet těmto několika typům rozboru bude v úplné podobě korpus, který jsem vytvořila a podrobila analýze, a informace o průměrné rychlosti promluvy v průběhu vytváření zvukového záznamu. Následovat bude srovnání mých výsledků s výsledky analýzy OŠ, publikované v třetím dílu skriptu HČP III, který je opěrným bodem celé mé bakalářské práce.

3.1 Korpus

3.1.1 Metody a postupy zhotovení

Předmětem mého zkoumání fonetické stránky čínského jazyka se stala už dříve zmíněná audionahrávka souboru dlouhého 906 znaků, zveřejněného v publikaci *Úvod do hovorové čínštiny*[24]. Konkrétně se jedná o osm krátkých textů označených názvy: YD[25] 121 - YD 124 a YD 126 - YD 129. Tyto texty ve znacích a text mnou analyzovaného korpusu nejsou identické. Důvodem je to, že já jsem přihlížela nejen k původním větám, ale i k jejich případným obměnám, kterými paní Guan Mingzhe (關明哲) původní nahrávku doplnila. V takových případech rodilá mluvčí přečetla jednu a tutéž větu několika různými způsoby, tedy pokaždé přirozeně zdůraznila například jinou slabiku ve větě, nebo změnila její slovosled. Malé změny v rytmickém či lineárním členění věty v čínštině však způsobují změny i ve významu, a proto dochází také ke

[24] ŠVARNÝ 1967: s. 200-211
[25] YD je zkratka pro čínské "yindai" ve významu "audionahrávky".

změně překladu takových verzí vět do češtiny či slovenštiny. Proto jsem do své práce zařadila i pasáž zabývající se touto problematikou.[26] Naopak nedokončené věty nebo verze, které se po prozodické stránce s původní větou naprosto shodovaly, jsem z korpusu jako podkladu pro analýzu vyloučila.

Na základě zvukového záznamu jsem vytvořila přepis nahrávky ve znacích a ve fonetické transkripci pinyin. Takový text jsem konečně mohla (opět podle nahrávky) opatřit příslušnými značkami používanými při prozodické transkripci Oldřicha Švarného.[27] To znamená, že jsem vymezila kóla v rámci vět, spojila slova do segmentů, a podle způsobu výslovnosti mluvčí jsem příslušnými značkami označila slabiky atonické, plně či oslabeně tonické, iktové a neiktové. Některé standardní způsoby značení jsem však musela mírně obměnit či nahradit, protože převod rukopisu do digitální podoby mi znemožnil využití některých symbolů. Konkrétně:

Ručně psané symboly		**Symboly v digitální formě**
legáto (pojí slova do segmentu)	*je nahrazeno*	spojovníkem (`jiu-lái`)
číslo v kroužku (označuje oslabeně tónické neiktové slabiky)	*je nahrazeno*	číslem v dolním indexu (`lian`$_2$)
tečka pod samohláskou (označuje nejprominentnější slabiky segmentu)	*je nahrazena*	označením slabiky **tučným písmem** (**`hái`**)[28]
kolík (označuje hranice mezi kóly)	*je nahrazen*	čárkou (`,`)

Tabulka č. 2: Srovnání symbolů užívaných při značení prominence slabik v rukopisu a v digitální formě.

Konečný, prozodicky transkribovaný text jsem mohla přeložit do českého jazyka. Překlad jsem zhotovila bez ohledu na libozvučnost v českém jazyce, a naopak co „nejdoslovněji“, někdy s využitím více synonym a zdůraznění podtržením těch slov, na které je kladen důraz, aby byl na první pohled patrný význam a zejména také rozdíl mezi různými verzemi/obměnami jedné téže věty.

[26] Viz 3.6 Možnosti překladu vět z korpusu.
[27] Viz 2.4 Prozodická transkripce Oldřicha Švarného.
[28] V digitální (ne tištěné) podobě jsem tuto slabiku odlišila také červenou barvou písma.

3.1.2 Výsledná podoba korpusu

YD 121

Znaky:

1. 明天有人来修理电话。明天有人来修理电话。
2. 我下午三点钟动身。
3. 他说明天上午把书送来。
4. 晚上演电影儿，你们都可以来看。
5. 别忘了礼拜三开会。

Prozodická transkripce:

1. míngtian-you-ren^{2} lai-xiūli diànhuà. míngtian$_{1}$, you-ren^{2}-lai--xiūli diànhuà.
2. wo-**xià**wu **sān**-dian-zhong^{1} dòng-shēn.
3. ta-shuō, míngtian-shàngwu ba-shū-sònglai.
4. wǎnshang yan^{3}-dianyǐngr, ni^{3}men-**dōu** ke^{3}yi-lai-kàn.
5. bie-wàngle li^{3}baisān kāi-huì.

Překlad:

1. Zítra někdo přijde opravit telefon. Zítra někdo přijde opravit telefon.
2. Odpoledne, ve tři hodiny se vydám na cestu (vyrazím).
3. Řekl (říká), že zítra odpoledne knihy pošle.
4. Večer se bude pouštět film, všichni můžete přijít dívat se.
5. Nezapomeň(te), že ve středu je (se pořádá) schůze.

YD 122

Znaky:

1. 他要回国了，我们买点儿什么东西送他呢?
2. 要关门了，别再让人进来了。
3. 别走了，看样子要下雨。
4. 喝了生水会肚子疼的。
5. 他会给你把事情办好的。他会把事情给你办好的。他会把事情给你办好的。
6. 你老不休息会生病的。

Prozodická transkripce:

1. ta-yào huí-guó-le, wo^{3}men-mǎi-dianr **shén**me-dong^{1}xi sòng-ta-ne?
2. yao-guān-mén-le, bié-zai-rang^{4}-ren jìnlai-le.
3. bié-zou-le, kan-yàngz yao^{4}-xia-yǔ.
4. hēle-shēng-shuǐ hui-dùz-teng^{2}-d.
5. tā-hui-gei-ni^{3} ba-shìqing bànhao-d. ta-**huì** ba-shìqing gei-ni^{3}--bànhao-d. **tā** hui^{4}-ba-shìqing gei^{3}-ni-bànhao-d.
6. ni-lǎo bu-xiūxi hui-shēng-bìng-d.

Překlad:

1. Už se má vrátit domů (do své domoviny), koupíme mu něco (nějakou věc) (abychom mu ji darovali)?
2. Už zavíráme (budeme zavírat) (dveře), už více nepouštěj(te) lidi dovnitř (nenechávej lidi vejít/vstoupit).
3. Neodcházej (už nikam nechoď), vypadá to, že bude pršet.
4. Po vypití nesvařené vody tě bude bolet břicho.
5. (On) Tu věc pro tebe (snad) zařídí. Tu věc pro tebe (prostě) zařídí (!). Tu věc pro tebe zařídí on.
6. Jestliže nebudeš nikdy odpočívat, tak (je možné, že) onemocníš.

YD 123

Znaky:

1. 我有点儿不舒服，晚上不出去了。
2. 我不吃，你一个人吃吧!
3. 他打电话来说明天不走了。
4. 你不回来我们就通知警察。你不回来我们就通知警察。
5. 他大概不会忘了今天开会吧！

Prozodická transkripce:

1. wo-yǒu-dianr$_3$ bu-shūfu, wǎnshang bù-chu$_1$qu-le.
2. wo-bù-chi, ni-yí-ge-ren chī-ba!
3. ta-dǎ-dianhua^4 lai-shuō, míngtian bù-zou-le.
4. ni-bù-huílai, wǒmen jiu-tōngzhi-jǐngchá. ni-**bù**-huílai, wǒmen jiu-tōngzhi-jǐngchá.
5. ta^1-dagài **bú**-hui-wàng-le jīntian kaihuì-ba!

Překlad:

1. Je mi trochu nevolno, večer nikam (ven) nepůjdu.
2. Já jíst nebudu, najez se sám!
3. Telefonoval (aby řekl), že zítra neodejde.
4. Pokud se nevrátíš, tak upozorníme policii (ohlásíme to na policii). Pokud se opravdu nevrátíš, tak upozorníme policii (nahlásíme to na policii).
5. Snad nezapomene, že dnes je (se pořádá) schůze!

YD 124

Znaky:

1. 我叫了他三次他还是不来。

1a. 我叫了他三次他还是没来。

2. 我们想尽了方法劝他，他还是不走。

2a. 我们想尽了方法劝他。我们想尽了方法劝他，他还是没走。

3. 那本书他借去了三年，到现在还不还。

3a. 那本书他借去了三年，到现在还没还。

Prozodická transkripce:

1. wo-jiàole-ta sān-ci, ta-háishi-bu-lai^{2}.
1a. wo-jiàole-ta sān-ci, ta-háishi-mei-lai^{2}.
2. wo^{3}men-xiǎngjinle fāngfa quàn-ta, ta-háishi-bu-zou^{3}.
2a. wo^{3}men-xiǎng**jìn**le fāngfa quàn-ta. wo^{3}men-xiǎngjìnle **fāng**fa quàn-ta, ta-háishi-mei-zou^{3}.
3. nèi-benr-**shū** ta-jièqule sān-nián, dao-xiàn**zài** hai^{2}-bu-huán.
3a. nei^{4}-benr-shū ta-jièqule san-nian^{2}, dao-xian**zài** hai^{2}-mei-huán.

Překlad:

1. Volal(a) jsem ho tři krát, ale on i tak nechce přijít.

1a. Volal(a) jsem ho tři krát, ale on i tak nepřišel.

2. Vyčerpali (vymýšleli a vyčerpali) jsme všechny možnosti, jak ho přemluvit, ale on i tak nechce odejít.

2a. Opravdu jsme už vyčerpali (vymysleli a vyčerpali) všechny možnosti, jak ho přemluvit. Možnosti, jak ho přemluvit, jsme už všechny vyčerpali, ale on i tak neodešel.

3. Tu knihu si půjčil už před třemi lety, ale dosud ji nechce vrátit (ji nevrací).

3a. Tu knihu si půjčil už před třemi lety, ale dosud ji ještě nevrátil.

YD 126

Znaky:

1. 自己能做的事儿最好自己做。
2. 他的脚好了，已经能走路了。
3. 你要是能来就来，不能来就算了。你要是能来就来，不能来就算了。你要是能来就来，不能来就算了。
4. 我们这儿纸很多，你可以随便拿。我们这儿纸很多，你可以随便拿。
5. 现在那儿没有别人，你可以进去了。
6. 病人要是不发烧就可以出去散步了。

Prozodická transkripce:

1. zìji neng-zuò-d-shir^{4}, zuì-hao zìji-zuò.
2. ta^{1}-d-jiǎo hǎole, yǐjing **néng**-zoulu^{4}-le.
3. ni-yàoshi neng-lái-jiu-lai^{2}, **bù**-neng-lai^{2} jiu-suàn-le. ni--yàoshi neng-**lái** jiu-lái, **bù**-neng-lai^{2} jiu-suàn-le. ni-yàoshi neng-lái-jiu-lai^{2}, bù-neng-lai^{2} jiu-suàn-le.
4. wo^{3}men-zhèr **zhǐ** hen-duō, ni-kěyi suibiàn-na$_{2}$. wo^{3}men-zhèr, **zhǐ** hen-duō, ni-kěyi suibiàn-na$_{2}$.
5. xiàn**zài** nar-méi-you-bieren^{2}, ni-kěyi jìnqu-le.
6. bìngren yàoshi bu-fāshāo, jiu-kěyi chūqu sànbù-le.

Překlad:

1. Věci, které můžeš (člověk může) udělat sám, si raději udělej sám (ať si raději udělá sám)!
2. Jeho chodidlo se už (zlepšilo) uzdravilo, chodit už může.
3. Jestliže přijít můžeš, tak přijď, jestli ne (nebudeš moct přijít), tak to nechme být (tak na to zapomeň). Jestliže můžeš přijít, tak přijď, jestli ne (nebudeš moct přijít), tak to nechme být (tak na to zapomeň).
4. Papírů tu (u nás) máme spoustu, můžeš si vzít, kolik jen chceš. Tu (u nás) je papírů spousta, můžeš si vzít, kolik jen chceš.
5. Zrovna teď tam (vevnitř) nikdo jiný není, (takže tam) můžeš vstoupit.
6. Nemá-li nemocný horečku, tak už může jít (ven) na procházku.

YD 127

Znaky:

1. 你的皮包要是在电车上丢的，也许还找得着，要是在街上丢的，怕就找不着了。2. 大夫，您看这病治得好码? 要是治不好，也就请您告诉我。3. 甲: 这几件儿衣服怎么洗也洗不干净。乙: 你用热水洗就洗得干净了。4. 这张唱片听不清楚，用他的心留声机，也许就能听清楚了。. . . . . 用他的心留声机，也许就能听得清楚了。5. 这本儿小说儿你一个星期看得完吗? 这本儿小说儿你一个星期能看完吗? 这本儿小说儿你一个星期能看得完吗?

Prozodická transkripce:

1. ni^{3}-d-píbāo yàoshi zai-diàn**chē**shang diū-d, yexǔ hai--zhǎodezháo, yàoshi zai-**jiē**shang diū-d, pa^{4}-jiu zhǎobuzháo-le. 2. dàifu, nin-kàn-zhè-bing zhìdehǎo-ma? yàoshi zhìbuhǎo, yě-jiu--qǐng-nin gàosu-wo. 3. jiǎ: **zhè**-ji-jianr yīfu zěnme-xi^{3} ye--xi^{3}bugānjing. yǐ: ni^{3}-yong-**rè**-shui-xi^{3} jiu-xǐdegānjing-le. 4. zhèi-zhang-chàngpiànr tīngbuqīngchu, yong-tā-d xīn-liushengjī, yexǔ jiu-tīngqīngchu-le. ..., yong-tā-d **xīn**-liushengjī, yexǔ--jiu-néng tīngdeqīngchu-le. 5. zhèi-benr-xiǎoshuōr, ni-yí-ge--xīngqī kàndewán-ma? zhèi-benr-xiǎoshuōr ni-yí-ge-xingqī néng--kanwán-ma? zhèi-benr-xiǎoshuōr ni-yí-ge-xingqī néng-kandewán-ma?

Překlad:

1. Jestliže se tvůj kufřík ztratil v tramvaji, je možné, že se ještě snad najde, ale jestli se ztratil na ulici, obávám se, že se už nenajde.
2. Pan doktor, myslíte si, že je moje nemoc vyléčitelná? Není-li vyléčitelná, tak mi to prosím i přesto řekněte.
3. A: Toto oblečení (těchto pár kusů oblečení) jak peru, tak peru, vyprat (dočista) se nedá. B: Pokud použiješ horkou vodu, tak to (oblečení) vyprat půjde.
4. Tato gramofonová deska není slyšet zřetelně, ale jestli použijeme jeho nový gramofon (gramofon, který je nový), tak to už bude slyšet dobře. … ale jestli použijeme jeho nový gramofon, tak by to mělo být slyšet už dobře.
5. Dočteš tuto novelu do konce během jednoho týdne? Můžeš tuto knihu dočíst během jednoho týdne? Jsi schopen tuto novelu dočíst během jednoho týdne?

YD 128

Znaky:

1. 你要是用心画，一定画得好。你要是用心画，一定可以画得好。

1a. 这棵树画得好，那匹马画得不大象。

2. 用不着你翻译，我自己听得明白。

2a. 坐在前面听得明白。坐在前面听得明白点儿。坐在前面听得明白一点儿。

Prozodická transkripce:

1. ni-yàoshi yongxīn-hua$_4$, yidìng hua^{4}dehǎo. ni-yàoshi yongxīn--hua$_4$, yi**dìng**-ke$_3$yi hua^{4}dehǎo.
1a. zhè-ke-shù huà-d-hao^3, nèi-pi-**mǎ**, huà-d bu^2-da-xiàng.
2. **yòng**buzháo ni^3-fanyì, wo-zìji **tīng**demíngbai. 2a. zuo^4-zai--**qián**mian, tīngdemíngbai. zuo^4-zai-qiánmian, tīngdemíngbai-dianr^3. zuo^4-zai-qiánmian, tīngdemíngbai yi-dianr^3.

Překlad:

1. Jestli budeš kreslit pilně, tak to určitě budeš schopen nakreslit dobře. Jestli budeš kreslit pilně, určitě to budeš vědět nakreslit dobře.
1a. Tento strom je namalován dobře, ale tamten kůň je namalovaný tak, že se příliš nepodobá.
2. Nemusíš (mi) to překládat, já tomu sám rozumím (jsem schopen tomu rozumět sám).
2a. Když sedím vepředu, tak slyším (jsem schopen slyšet) zřetelně./ Vepředu je slyšet zřetelně. Vepředu je slyšet trochu zřetelněji. Vepředu je slyšet trochu zřetelněji.

YD 129

Znaky:

1. 主席的事儿只有他才办得了。2. 主席的事儿别人办不了。3. 他的病要是好了下个月就走得了。他的病要是好了下个月就走得了。4. 事儿办不完就走不了。5. 多么重的责任他也担得起。多么重的责任他也担得起。6. 这么重的责任我可担不起。7. 头等旅馆我们可住不起。8. 他住的起这么大的房子，还买不起汽车吗? 他住的起这么大的房子，还买不起汽车吗?

Prozodická transkripce:

1. zhǔxí-d-shìr, zhi^{3}-you-**tā** cai-bàndeliǎo.
2. zhǔxí-d-shìr, biéren bànbuliǎo.
3. tā-d-bìng, yao^{4}shi-hǎole, xià-ge-yuè jiu-zǒudeliǎo. ta^{1}-d-bìng yao^{4}shi-hǎole, xià-ge-yue^{4} jiu-zǒudeliao^{3}.
4. shìr, bànbuwán jiu-zǒubuliǎo.
5. duōme-zhòng-d **zé**ren, ta-yě-dandeqǐ. **duó**me-zhong^{4}-d zéren, ta-yě-dandeqǐ. 6. **zhè**me-zhong^{4}-d zéren, **wǒ**-ke-dan^{1}buqǐ.
7. tóudeng-lǚguǎn, wǒmen-ke zhu^{4}buqǐ.
8. ta-zhùdeqǐ **zhè**me-da^{4}-d fángz, hai-mǎibuqǐ qìchē-ma? ta--zhùdeqi^{3} zhème-da^{4}-d fángz, hai-mǎibuqǐ qìchē-ma?

Překlad:

1. Povinnosti předsedu může (je schopen) vyřizovat pouze on.
2. Povinnosti předsedu jiní lidé nejsou schopni vyřídit.
3. Jestliže se mu polepší (jeho nemoc zlepší), příští měsíc bude moci odejít. Když se mu polepší (jeho nemoc zlepší), příští měsíc bude moci odejít.
4. Dokud nebudeme (nebudu, nebudeš) schopni dokončit (dozařídit) všechny povinnosti, tak nebudeme moci odejít.
5. Tak velkou (závažnou) zodpovědnost je schopen unést (zastat) i on. Tak velkou (závažnou) zodpovědnost je schopen unést (zastat) i on.
6. Takovouto velkou zodpovědnost já rozhodně nejsem schopen unést (zastat).
7. My si rozhodně nemůžeme dovolit bydlet v prvotřídním hotelu.
8. Bydlet v takto velkém domě si dovolit může, ale nemůže si dovolit koupit auto? Bydlet v takto velkém domě si dovolit může, ale nemůže si dovolit koupit auto?

Pokračování YD 129

Znaky:

9. 现在七点三刻，去看电影儿还来得及。10. 去动物园就来不及参观博物馆了。去动物园就来不及参观博物院了。11. 你要是等得及我们就给你修理，等不及就算了。你要是等得及我们就给你修理，等不及就算了。12. 给我多少我也吃得下。13. 我热得什么也吃不下。我热得什么也吃不下。14. 听过的话他都说得上来。15. 他吓得连一句话都说不上来了。

Prozodická transkripce:

9. xian^{4}zai-qī-dian sān-ke, qu^{4}-kan-dianyǐngr hai-láidejí.
10. qu-dòngwuyuán jiu-láibují cānguān bówuguǎn-le. qu-dòngwuyuán, jiu-láibují cānguān bówuyuàn-le.
11. ni-yàoshi děngdejí, wǒmen jiu^{4}-gei-ni-xiūli$_{3}$, děngbují jiu-suàn-le. ni-yàoshi děngdejí, wǒmen jiu^{4}-gei-ni-xiūli, děngbuji^{2} jiu-suàn-le.
12. gei^{3}-wo-**duō**shao wo-yě-chidexià.
13. wo-rè-d **shén**me ye^{3}-chibuxià. wo-**rè**-d, **shén**me ye^{3}-chibuxià.
14. tīnggo-d-hua^{4}, ta-dōu shuo^{1}deshang^{4}lai.
15. ta-**xià**-d lian$_{2}$-**yí**-ju-huà dōu-shuo$_{1}$bushanglai^{2}-le.

Překlad:

9. Teď je tři čtvrtě na osm, ještě stíháme jít se podívat na film (do kina).
10. Jestliže půjdeme do zoologické zahrady, tak už nestihneme navštívit muzeum.
Jestliže půjdeme do zoologické zahrady, tak už nestihneme navštívit muzeum.
11. Můžeš-li počkat, tak my ti to spravíme, nemůžeš-li počkat, tak se nedá nic dělat.
Můžeš-li počkat, tak my ti to spravíme, nemůžeš-li počkat, tak se nedá nic dělat.
12. Kolik mi (toho) dáš, tolik (toho) sním (jsem schopen sníst).
13. Je mi tak horko, že nejsem schopen nic jíst.
Je mi tak horko, že nejsem schopen nic jíst.
14. Je schopen odříkat všechno, co kdy slyšel.
15. Byl tak vylekaný, že nebyl schopen ze sebe dostat dokonce ani slovo (ani jednu větu).

3.2 Rychlost promluvy

V této části se zaměřím na délku nahrávek a průměrnou rychlost, jakou čínská rodilá mluvčí namluvila texty YD 121 až YD 129. Jinými slovy řečeno, podle audiozáznamu spočítám, kolik slabik mluvčí vysloví za minutu jak v jednotlivých YD, tak i celkově. Dále své výsledky srovnám, zjištění zobecním, a případné odchylky od celkového průměru se pokusím odůvodnit.

Osm nahrávek s názvy BYD 121 až 129 (kromě BYD 125) je dohromady dlouhých 550 sekund. Ovšem úseky, v nichž mluvčí vkládá vlastní komentáře či verze vět, které jsem nezahrnula do korpusu, bylo samozřejmě nutné odstranit. Tím se zvukový záznam, který v této části zahrnu do analýzy, zredukoval na 295 sekund (bezmála na polovinu původního trvání). Níže uvádím údaje o délce jednotlivých YD v sekundách i v slabikách do tabulky, kde zapíšu také průměrné množství slabik vyslovených za minutu a tyto dílčí výsledky srovnám s celkovou průměrnou rychlostí promluvy paní Guan Mingzhe.

Číslo YD	**Trvání v sekundách**	**Délka textu ve slabikách**	**Průměrná rychlost v slabikách za minutu**
YD 121	19	56	176,84
YD 122	28	84	180,00
YD 123	23	66	172,17
YD 124	28	89	190,71
YD 126	35	113	193,71
YD 127	48	157	196,25
YD 128	29	78	161,38
YD 129	85	263	185,64
Délka celého textu	**295**	**906**	**184,27**

Tabulka č. 3: Průměrná rychlost promluvy v jednotlivých YD a v celém textu.

Tabulce je třeba rozumět následujícím způsobem: Např. YD 124 trvající 28 sekund a dlouhá 89 slabik byla přečtena rychlostí přibližně 191 slabik za minutu.

Z výsledků vyplývá, že v některých případech jsou odchylky od celkové průměrné rychlosti o něco větší. Například mezi nejpomaleji a nejrychleji přečtenými YD je rozdíl až téměř 35 slabik (za minutu). O příčinách by se určitě dalo polemizovat, avšak v tomto případě se domnívám, že celkem prudké zrychlení tempa, které je pozorovatelné zejména v YD 126 a 127, způsobila snad nepřipravenost mluvčí, protože její čtení textu i s obměnami vět bylo ne vždy plynulé a často je v určitých úsecích slyšet nedokončené verze vět a komentáře. To mluvčí mohlo rozrušit a začala číst znatelně rychleji. Nicméně oproti textům, které měla připravené, a byly přečteny tempem pomalejším, jsou podle mého názoru tyto rychlejší části přečtené více přirozeně (s přirozenějším kladením důrazu na určité slabiky), čímž jsou pro mou analýzu lineárního a rytmického členění přínosnější a výmluvnější. V zásadě však lze říci, že průměrně tato rodilá mluvčí během nahrávání audiozáznamu každou minutu vyslovila přibližně 184 slabik.

3.3 Fonetická analýza

3.3.1 Analýza lineárního členění textu

V této části se zaměřím na lineární členění vět obsažených v korpusu – jejich rozdělení na menší celky tj. kóla, segmenty, slova a slabiky. Spočítám jejich množství a průměrné délky nejen v celém analyzovaném textu, ale také podle jednotlivých částí YD (audionahrávky). Výsledky za pomoci tabulek vzájemně srovnám a zhodnotím.

3.3.1.1 Délka analyzovaného textu

Vzorek čínského textu, který jsem podrobila analýze, jak jsem již zmiňovala v úvodu své práce, je dlouhý 906 znaků. V přepočtu do jiných jazykových jednotek je tento text dlouhý:

- 76 vět (většinou izolovaných)
- 140 kól
- 279 segmentů
- 624 slov
- 906 slabik

Délka jednotlivých YD je následná:

Č. YD	Počet vět	Počet kól	Počet segmentů	Počet slov	Počet slabik
YD 121	6	9	19	37	56
YD 122	8	11	25	65	84
YD 123	6	11	21	50	66
YD 124	7	13	27	65	89
YD 126	9	19	41	89	113
YD 127	12	21	45	105	157
YD 128	7	15	24	48	78
YD 129	21	41	77	165	263

Tabulka č. 4: Délky jednotlivých YD.

Tabulce je třeba rozumět následujícím způsobem: Např. YD 124 obsahuje 7 vět, 13 kól, 27 segmentů, 65 slov a 89 slabik.

3.3.1.2 Průměrná délka věty

V mém vzorku o 76 větách má jedna věta průměrnou délku:

- přibližně 2 kóla (v průměru 1,84) přičemž v mém korpusu nalezneme vety složené z jediného kóla, nebo maximálně ze čtyř
- 4 segmenty (3,67); minimální délka věty je také jeden segment, maximální délka je 11 segmentů
- 8 slov (8,21); minimálně 1 slovo, maximálně 20 slov
- 12 slabik (11,92); min. 1 slabika, max. 31 slabik

To znamená, že průměrně je jedna věta v mém korpusu dlouhá dvě kóla, respektive čtyři segmenty. Nejběžněji je jedna věta složená přibližně z osmi slov, resp. 12 slabik.

Průměrnou délku jedné věty jsem vypočítala zvlášť pro jednotlivé YD a hodnoty jsem srovnala s průměrnou délkou věty (v kólech, segmentech, slovech nebo slabikách) v celém analyzovaném textu. Výsledky jsem zapsala do tabulky s přesností na dvě desetinná místa (viz dále Tabulku č. 5).

Č. YD	Průměrná délka věty v kólech	Průměrná délka věty v segmentech	Průměrná délka věty ve slovech	Průměrná délka věty v slabikách
YD 121	1,50	3,17	6,17	9,33
YD 122	1,38	3,13	8,13	10,50
YD 123	1,83	3,50	8,33	11,00
YD 124	1,86	3,86	9,29	12,71
YD 126	2,11	4,56	9,89	12,56
YD 127	1,75	3,75	8,75	13,08
YD 128	2,14	3,43	6,86	11,14
YD 129	1,95	3,67	7,86	12,52
Celý text	**1,84**	**3,67**	**8,21**	**11,92**

Tabulka č. 5: Průměrné délky vět v jednotlivých YD a v celém textu.

Tabulce je třeba rozumět následujícím způsobem: Například v YD 124 (1. sloupec, 5. řádek) má věta průměrnou délku 1,86 kól (2. sloupec, 5. řádek), 3,86 segmentů (3. sloupec, 5. řádek), 9,29 slov (4. sloupec, 5. řádek) a 12,71 slabik (5. sloupec, 5. řádek).

3.3.1.3 Průměrná délka kóla

Kól je v analyzovaném vzorku přesně 140 a jejich průměrná délka je:

- 2 segmenty (přesněji 1,99); nejkratší kólon je složen z 1 segmentu a nejdelší ze 4 segmentů
- 4 slova (4,46); min. 1 slovo, max. 10 slov
- 6 slabik (6,47); min. 1 slabika, max. 14 slabik

Stejně jako v předešlém případě, níže následuje tabulka zobrazující dílčí výsledky týkající se průměrné délky kol v jednotlivých odstavcích a také celkový průměr:

Číslo YD	Průměrná délka kóla v segmentech	Průměrná délka kóla ve slovech	Průměrná délka kóla v slabikách
YD 121	2,11	4,11	6,22
YD 122	2,27	5,91	7,64
YD 123	1,91	4,55	6,00
YD 124	2,08	5,00	6,85
YD 126	2,16	4,68	5,95
YD 127	2,14	5,00	7,48
YD 128	1,60	3,20	5,20
YD 129	1,88	4,02	6,41
Celý text	**1,99**	**4,46**	**6,47**

Tabulka č. 6: Průměrné délky kól v jednotlivých YD a v celém textu.

Na segmenty a slova, jako menší jazykové jednotky, se zaměřím o něco blíže a zaznamenám přesný počet 1-slabičných, 2-slabičných či víceslabičných segmentů a slov spolu s jejich procentuálním zastoupením v textu.

3.3.1.4 Průměrná délka segmentu

Segmentů jsem ve svém korpusu napočítala dohromady 279, z toho:

- jednoslabičných segmentů je 6 což činí 2,15 % z celého textu
- dvojslabičných segmentů je 66 což činí 23,66 %
- trojslabičných segmentů je 93 což činí 33,33 %
- čtyřslabičných segmentů je 83 což činí 29,75 %
- pětislabičných segmentů je 29 což činí 10,39 %
- šestislabičné segmenty jsou 2 což činí 0,72 %

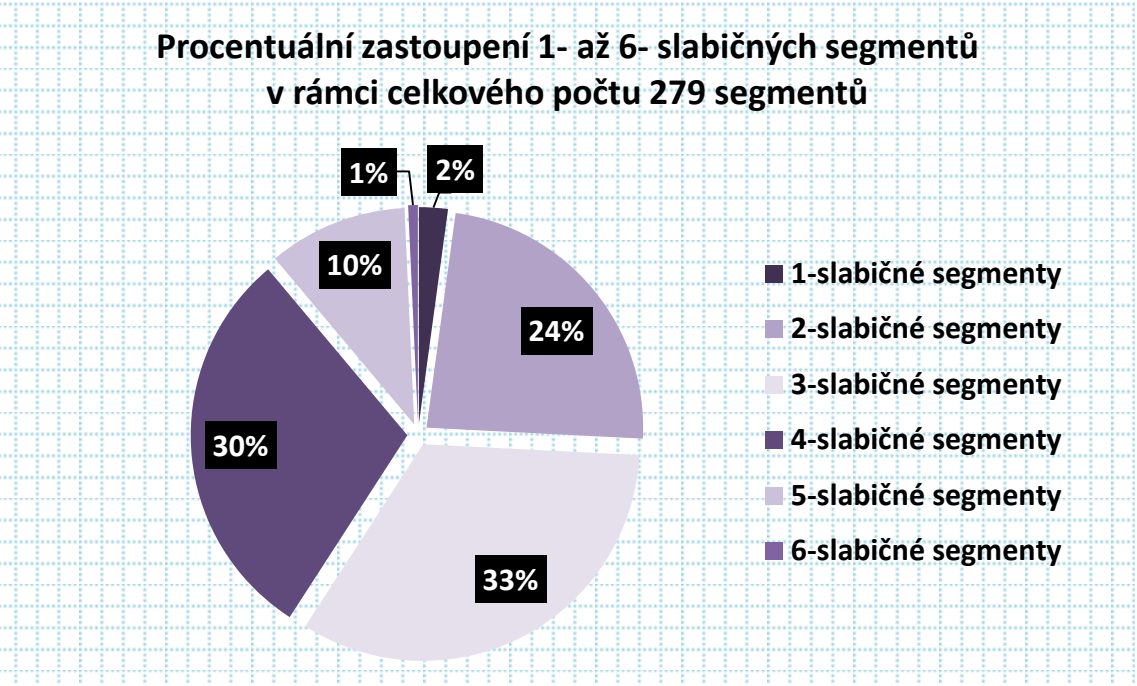

Graf č. 1

Průměrná délka jednoho segmentu pro celý analyzovaný vzorek je následující:

- 2 slova (přesněji 2,24 slova); minimální délka segmentu v mém korpusu je 1 slovo, maximální délka je 5 slov
- 3 slabiky (3,25 slabiky); min. 1 slabika, max. 6 slabik

Níže následuje tabulka srovnání průměrných délek segmentů v jednotlivých odstavcích:

Číslo YD	Průměrná délka segmentu ve slovech	Průměrná délka segmentu v slabikách
YD 121	1,95	2,95
YD 122	2,60	3,36
YD 123	2,38	3,14
YD 124	2,41	3,30
YD 126	2,17	2,76
YD 127	2,33	3,49
YD 128	2,00	3,25
YD 129	2,14	3,42
Celý text	**2,24**	**3,25**

Tabulka č. 7: Průměrné délky segmentů v jednotlivých YD a v celém textu.

3.3.1.5 Průměrná délka slova

Slov v mém korpusu najdeme 624, přičemž z nich:

- jednoslabičných slov je 409 což je 65,55 %
- dvojslabičných slov je 158 což je 25,32%
- trojslabičných slov je 47 což je 7,53 %
- čtyřslabičných slov je 10 což je 1,60 %

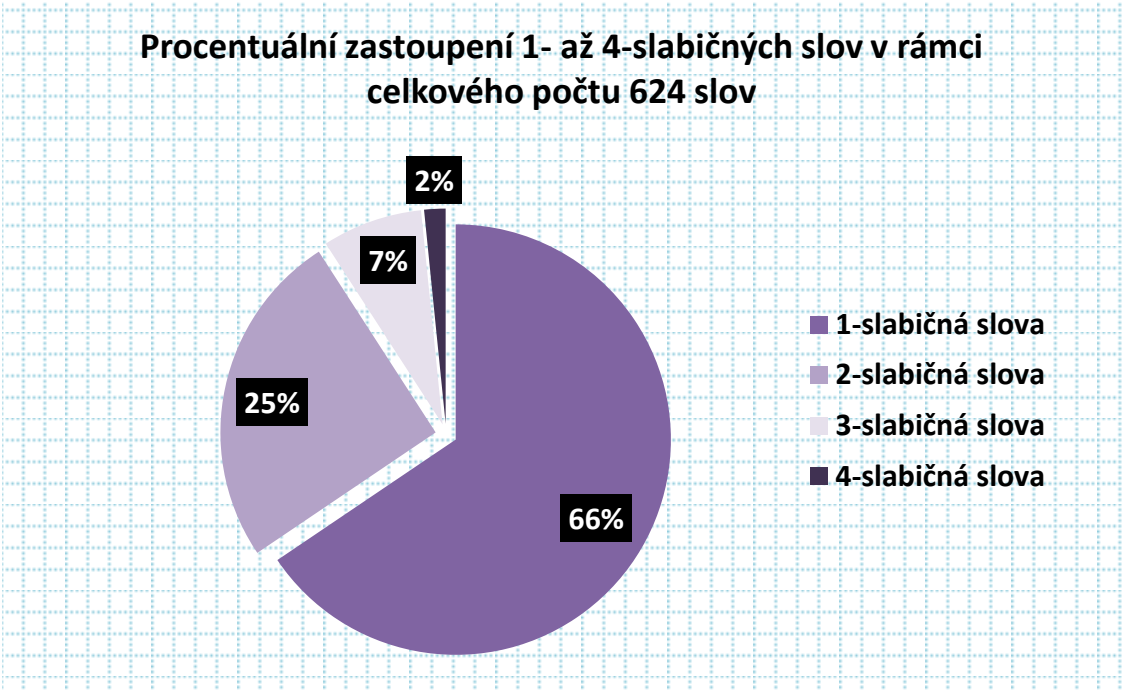

Graf č. 2

Průměrná délka jednoho slova v mém vzorku je:

- 1 slabika (přesněji 1,45 slabiky)

Srovnání průměrných délek slov v jednotlivých odstavcích vypadá takto:

Číslo YD	Průměrná délka slova v slabikách
YD 121	1,51
YD 122	1,29
YD 123	1,32
YD 124	1,37
YD 126	1,27
YD 127	1,50
YD 128	1,63
YD 129	1,60
Celý text	**1,45**

Tabulka č. 8: Průměrné délky slov v jednotlivých YD a v celém textu.

3.3.1.6 Shrnutí výsledků analýzy lineárního členění textu

Jelikož tentokrát jsem po vyhodnocení výsledků ohledně průměrných délek jazykových celků (jako jsou segmenty, kóla apod.) v rámci jednotlivých YD oddílů zjistila, že jejich hodnoty se od celkových průměrů v celém textu nijak extrémně neliší, nepovažovala jsem za nutné vyhodnocovat každou tabulku s výsledky jednotlivě. Logicky, existující mírné odchylky jsou patrné u YD, které jsou rozsahově kratší (např. YD 123), a proto jejich výsledné hodnoty položeny samostatně nejsou dostatečně reprezentativní. Naopak nejdelší YD 129 o 21 větách se celkovému průměru povětšinou přibližuje nejvíce. Dalším důvodem těchto jemných odchylek je i fakt, že každý oddíl YD se soustřeďuje na určitý gramatický problém – např. YD 127 je věnována potenciálním tvarům modifikovaných sloves, což může ovlivnit průměrnou délku slov v této YD a podobně.

3.3.2 Analýza rytmického členění textu

Díky přetvoření korpusu do podoby prozodicky transkribovaného textu, jsem získala přehled o slabikách, co se týče jejich míry plnosti tónů a přízvučnosti.[29] V této části analýzy se zaměřím na slabiky iktové[30], konkrétně na jejich množství a rozvržení v rámci segmentů. Rytmické tendence odvíjející se od poloh iktových slabik budu sledovat v rámci segmentů i kól. Konkrétně uvedu, jako nejčastěji se vyskytující rytmické schémata, tak i ty atypické, a zjistím jejich procentuální zastoupení v textu.

3.3.2.1 Iktové slabiky

Z celkového počtu slabik, kterých je v mém korpusu 906, jsem napočítala

420 iktových slabik, což činí 46,36 %.

3.3.2.2 Rytmy v segmentech

V této části rozdělím segmenty podle celkového počtu slabik (na 1-slabičné, 2-slabičné atd.), v nich zjistím počet iktových slabik, jejich polohu v rámci segmentů a určím od toho odvíjející se rytmické členění těchto segmentů – tedy zda jde o segmenty ascendentní (vzestupné), descendentní (sestupné), akronymické nebo smíšené.[31,32]

3.3.2.2.1 Jednoslabičné segmenty

- počet segmentů: **6**
- počet iktů: tyto segmenty mohou být maximálně **jednoiktové**
- poloha iktů:
    - na **první** (a zároveň poslední) slabice

        Rytmus: žádný

        - vzorové segmenty:

        /**tā**/, /**zhǐ**/, /jiǎ/, /yǐ/, /shìr/

Tento přehled ukazuje, že jednoslabičné segmenty se běžně v mluveném textu nevyskytují. Jak již bylo zmíněno, jejich procentuální zastoupení v korpusu je 2,85%.

[29] Viz 2.3 Sedm stupňů prominence.
[30] Viz 2.5.1 Přízvučnost (iktovost) slabik.
[31] V případě dvojslabičných celků (slov, segmentů či kól), ve kterých je druhá slabika iktovější než první (např. diànhuà) existují dvě různá vysvětlení, o jaký typ rytmu se jedná. Za prvé to může být rytmus vzestupný, ale zároveň akronymický. Po delším zvažování jsem se rozhodla, že já je budu ve své práci považovat za **akronymické.**
[32] Principy, podle kterých se přiřazují segmenty k těm kterým typům rytmů viz 2.5 Rytmické členění vět.

3.3.2.2.2 Dvojslabičné segmenty

- počet segmentů: **66**
- počet iktů: mohou být opět jen **jednoiktové**, neboť v případě dvou iktových slabik nacházejících se vedle sebe, je v rámci segmentu výraznější pouze jedna z nich[33]
- poloha iktů: v tomto případě se může iktus nacházet:
    - **na první slabice**: 43 segmentů

        Rytmus: **descendentní**

        - vzorové segmenty:

/chī-ba/
/fāngfa/
/quàn-ta/
/huà-d/
/fángz/
/yàoshi/
/bìngren/
/wǎnshang/
/míngtian$_1$/
/pa^4-jiu/

    - **na druhé slabice**: 23 segmentů

        Rytmus: **akronymický**

        - vzorové segmenty:

/xiàn**zài**/
/diànhuà/
/dòngshēn/
/cānguān/
/yidìng/
/yexǔ/
/ta-shuō/
/jiu-lái/
/ni-lǎo/
/san-nian^2/

[33] Viz 2.5.4 Akronymický rytmus.

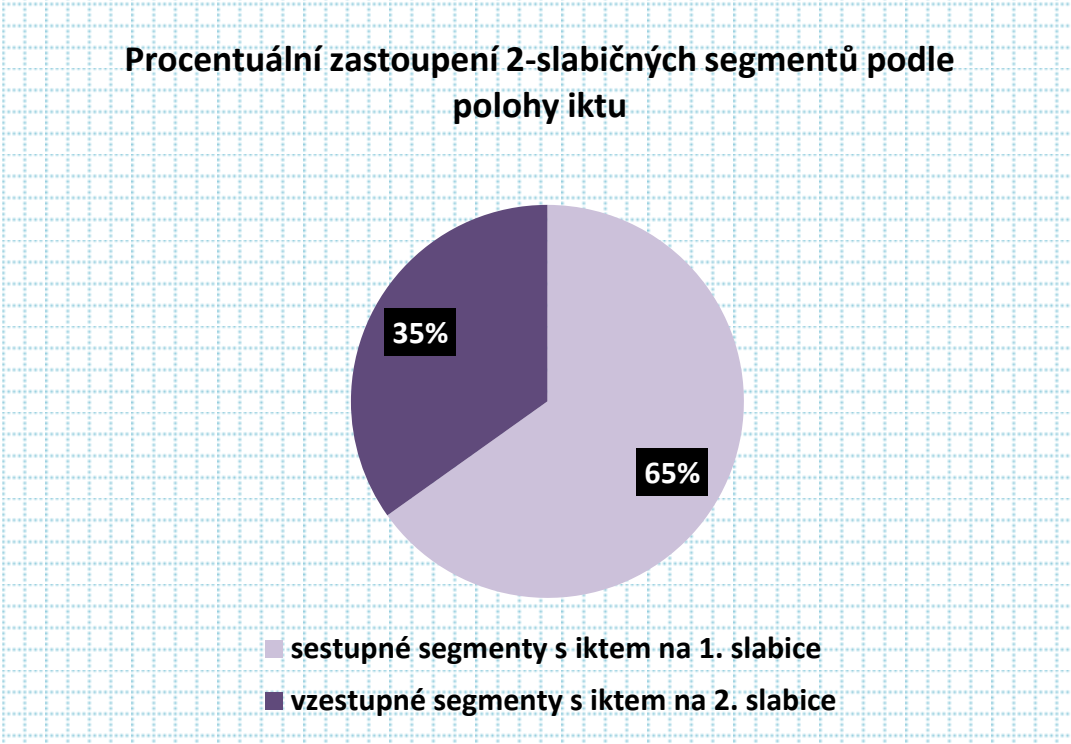

Graf č. 3

Je zjevné, že pro tyto segmenty je typické umístění iktu na první slabice. Konkrétně až 65% dvojslabičných segmentů má iktus na své první slabice, a tedy stejné procentuální zastoupení mají i segmenty dvojslabičné sestupné.

3.3.2.2.3 Trojslabičné segmenty

- počet segmentů: 93
- počet iktů: trojslabičné segmenty v mém korpusu mají iktus **jeden** (58% těchto segmentů) nebo **dva** (42% segmentů)
- poloha iktů v případě **jednoiktových** segmentů (54):
    - **na první slabice:** 9 segmentů

        Rytmus: **descendentní** – za sestupným sledem dvojslabičným následuje **enklitikum** (příklonka)

        - vzorové segmenty:

        /**zhè**-ji-jianr/
        /jìnlai-le/
        /bànhao-d/
        /sòng-ta-ne/
        /bié-zou-le/
        /bù-zou-le/

/jìnqu-le/
/gàosu-wo/
/wǒmen-ke/

- **na druhé slabice:** 42 segmentů

  Rytmus: v tomto případě se mohou objevit dva typy:

  - **akronymický** s **enklitikem** (9 segmentů)
    - vzorové segmenty:

      /huíguó-le/
      /sànbù-le/
      /qìchē-ma/ - 2x
      /kaihuì-ba/
      /suibiàn-na$_2$/ - 2x
      /yongxīn-hua$_4$/ - 2x

  - **descendentní** – dvojslabičnému sestupnému sledu předchází **proklitikum** (33 segmentů)
    - vzorové segmenty:

      /lai-xiūli/
      /jiu-suàn-le/
      /bie-wàng-le/
      /zai-**jiē**shang/
      /jiu-kěyi/
      /bu-shūfu/
      /wo-xiàwu/
      /ni-yàoshi/
      /wo-rè-d/
      /wo-yǒu-dianr$_3$/

- **na třetí slabice:** 3 segmenty

  Rytmus: **ascendentní**

  - vzorové segmenty:

    /dao-xiàn**zài**/ - 2x
    /bu-fāshāo/

- poloha iktů v případě **dvojiktových** segmentů (39) je možná pouze jedna:
    - **na první a třetí slabice**

        Rytmus:

        - **akronymický** (30 segmentů)
            - vzorové segmenty:

            /nèi-benr-**shū**/
            /zhè-ke-shù/
            /zhìbuhǎo/
            /děngdejí/
            /hua^{4}dehǎo/
            /li^{3}baisān/
            /ni^{3}men-**dōu**/
            /ni^{3}-fanyì/
            /ta^{1}-d-bìng/
            /yan^{3}-dianyǐngr/

        - **descendentní** s připojeným **enklitikem** (9 segmentů)
            - vzorové segmenty:

            /**yòng**buzháo/
            /bù-neng-lai^{2}/
            /**bù**-neng-lai^{2}/ - 2x
            /zěnme-xi^{3}/
            /děngbuji^{2}/
            /**sān**-dianzhong^{1}/
            /huà-d-hao^{3}/
            /xià-ge-yue^{4}/

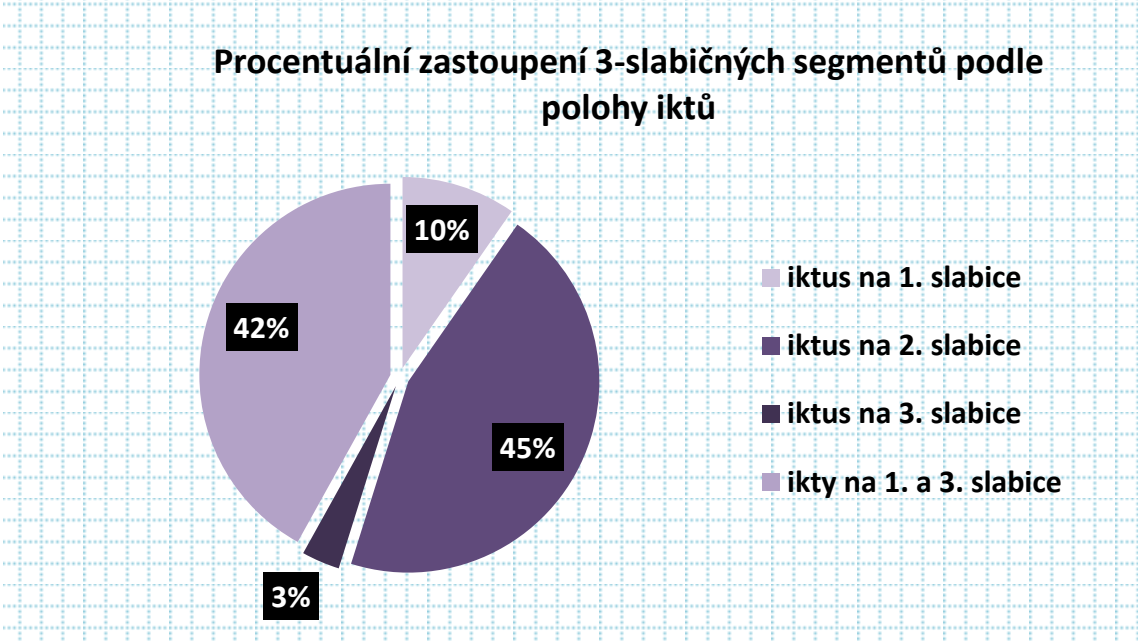

Graf č. 4

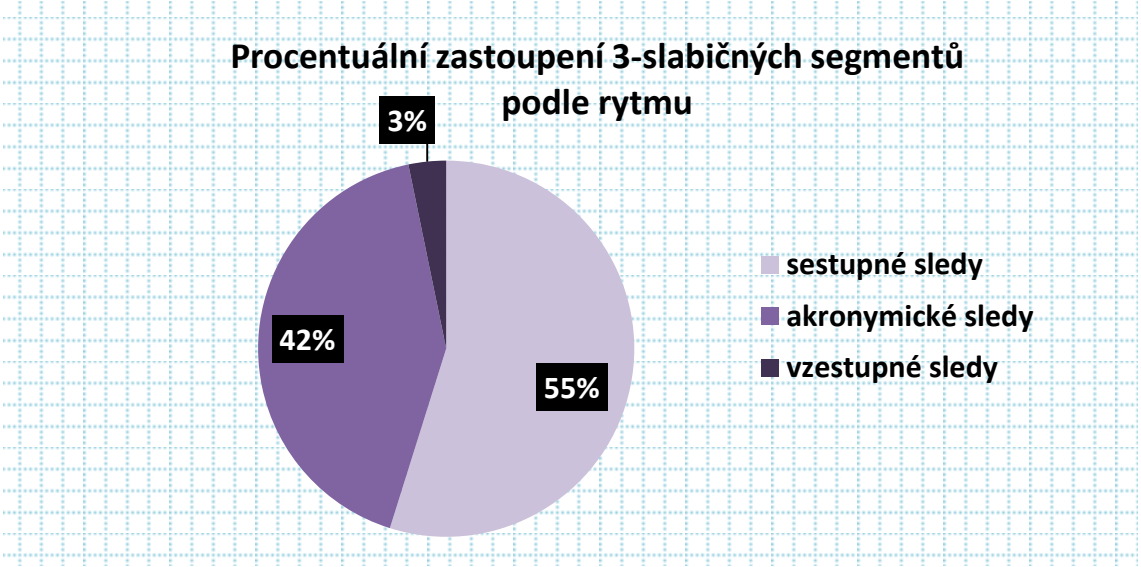

Graf č. 5

V nejpočetnějších, jednoiktových trojslabičných segmentech se iktus nejčastěji vyskytuje na druhé slabice (45%). Na třetí slabice se vyskytuje minimálně (3%). Pokud se jedná o rytmy těchto sledů, nejfrekventovanější je rytmus sestupný (55%), druhý nejčastější je rytmus akronymický (42%). Důvodem, proč jsou ascendentních rytmů pouze 3%, je, jak jsem už výše zmínila, že dvojslabičné vzestupné sledy přiřazuji k rytmu akronymickému.

3.3.2.2.4 Čtyřslabičné segmenty

- počet segmentů: **83**
- počet iktů: tyto segmenty také mohou mít iktus **jeden** (17% čtyřslabičných segmentů) nebo maximálně **dva** (83%)
- poloha iktů v **jednoiktových** segmentech, kterých je 14:
    - **na první slabice:** 1 segment

        Rytmus: **descendentní** (s připojeným **eklitikem**):

        /bù-chu$_1$qu-le/

    - **na druhé slabice:** 7 segmentů

        Rytmus: **descendentní** (v prvních 3 příkladech tomuto sestupnému sledu předchází **proklitikum** a následuje ho **enklitikum**, v dalších dvou příkladech se jedná o spojení proklitika s trojslabičným sestupným sledem)

        - vzorové segmenty:

        /ni-**bù**-huílai/
        /ni-yí-ge-ren/
        /ta-jièqule/ - 2x
        /wo-jiàole-ta/ - 2x
        /yi**dìng**-ke$_3$yi/

    - **na třetí slabice:** 6 segmentů

        Rytmus: **ascendentní** spolu s připojeným **enklitikem**

        - vzorové segmenty:

        /ni-bù-huílai/
        /ba-shū-sònglai/
        /zai-diàn**chē**shang/
        /nin-kàn-zhè-bing/
        /yao-guānmén-le/
        /hui-shēngbìng-d/

- poloha iktů v **dvojiktových** segmentech (69) může být:
    - **na první a třetí slabice:** 31 segmentů

        Rytmus:

        - **akronymický** spolu s **enklitikem** (9 segm.)

- vzorové segmenty:

/néng-kanwán-ma/
/yě-jiu-qǐng-nin/
/duōme-zhòng-d/
/zhǎobuzháo-le/
/ bówuguǎn-le/
/zhìdehǎo-ma/
/kàndewán-ma/
/bówuyuàn-le/
/wo^{3}men-mǎi-dianr/

- **descendentní rytmus** – dva sestupné sledy (22 segm.), přičemž jeden sled z nich je vždy iktovější. V mém korpusu existuje 9 případů, kdy je iktovější 1. sled, 8 případů iktovějšího 2. sledu, ve zbývajících (5) případech je prominentnost stejná.
  - vzorové segmenty:

/**bú**-hui-wàng-le/
/míngtian-shàngwu/
/**tīng**demíngbai/
/**shén**me-dong^{1}xi/
/**duó**me-zhong^{4}-d/
/bié-zai-rang^{4}-ren/
/zhème-da^{4}-d/
/zuo^{4}-zai-qiánmian/
/yao^{4}shi-hǎole/
/shuo^{1}deshang^{4}lai/

- **na první a čtvrté slabice:** 18 segmentů

Rytmus:

- **akronymický** (15 segmentů)
  - vzorové segmenty:

/zhèi-zhang-chàngpiànr/
/zhǔxí-d-shìr/
/tóudeng-lǚguǎn/

/hēle-shēngshuǐ/
/zhèi-benr-xiǎoshuōr/
/xīn-liushengjī/
/qu^{4}-kan-dianyǐngr/
/ke^{3}yi-lai-kàn/
/ye^{3}-chibuxià/
/ni^{3}-d-píbāo/

- **descendentní** a **akronymický** (3 segmenty):

/míngtian-you-ren^{2}/
/tā-hui-gei-ni^{3}/
/tīnggo-d-hua^{4}/

- **na druhé a čtvrté slabice:** 20

Rytmus:

- **akronymický** – dva akronymické sledy (8 segmentů)
  - vzorové segmenty:

/yexǔ-jiu-néng/
/neng-lái-jiu-lai^{2}/ - 2x
/neng-zuò-d-shir^{4}/
/ta-dǎ-dianhua^{4}/
/jiu-zǒudeliao^{3}/
/ta-zhùdeqi^{3}/
/lian$_{2}$-**yí**-ju-huà/

- **akronymický** s **proklitikem** na začátku (12)
  - vzorové segmenty:

/jiu-zǒudeliǎo/
/hai-zhǎodezháo/
/cai-bàndeliǎo/
/ta-zhùdeqǐ/
/jiu-láibují/ - 2x
/qu-dòngwuyuán/ - 2x
/hai-láidejí/
/hai-mǎibuqǐ/ - 2x
/jiu-zǒubuliǎo/

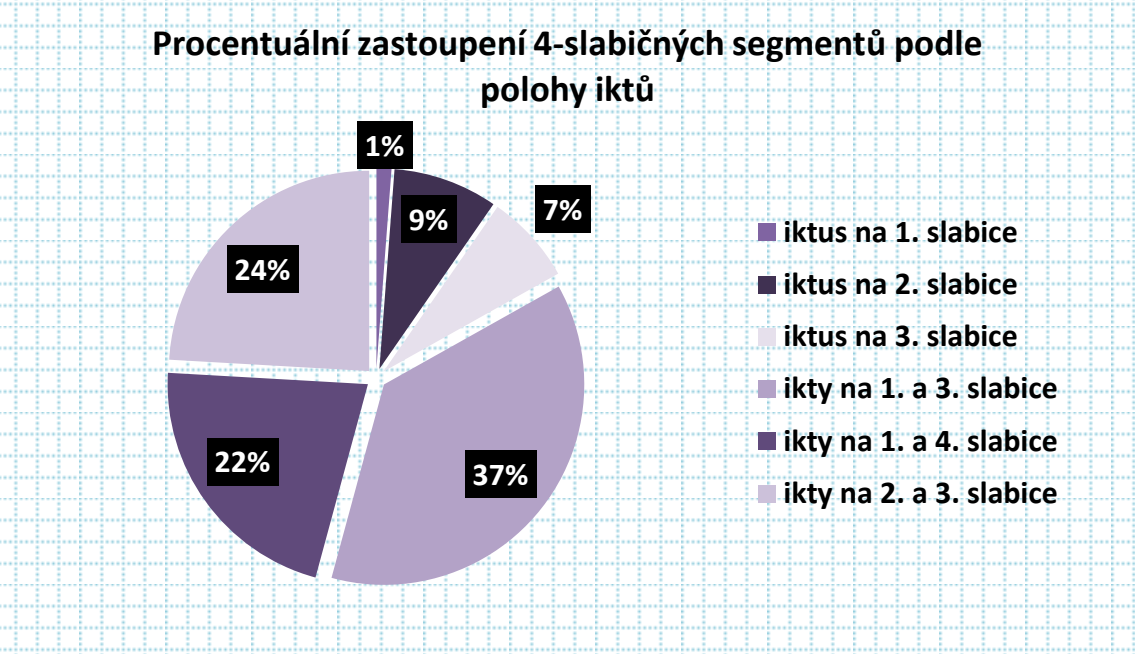

Graf č. 6

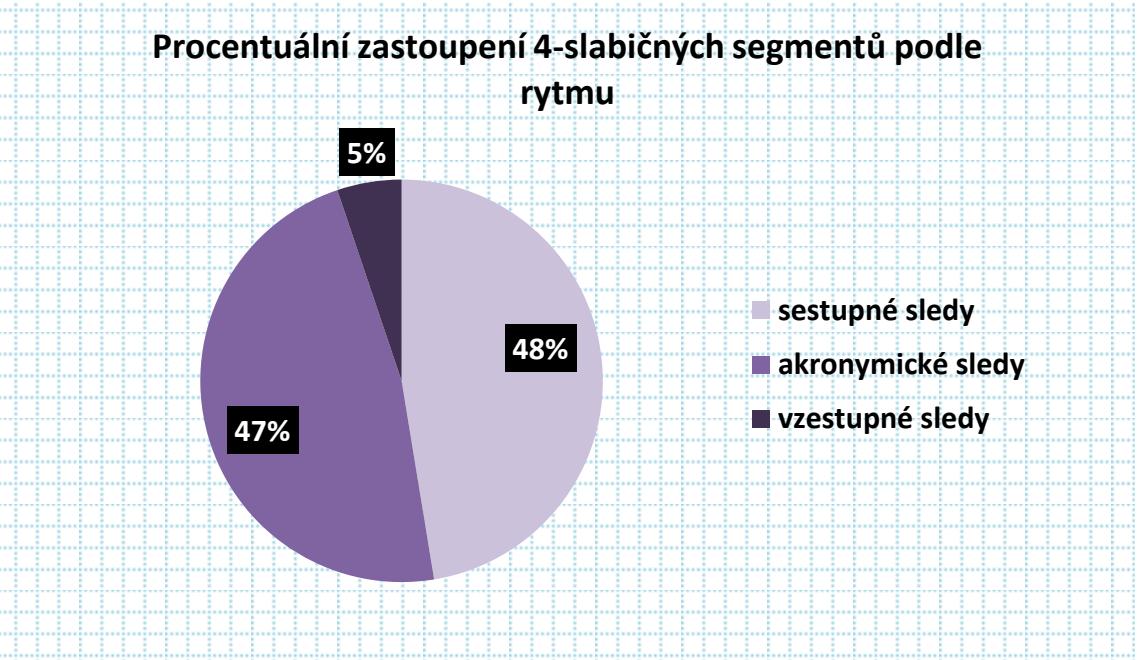

Graf č. 7

U čtyřslabičných segmentů mají největší, něco přes 80% zastoupení dvojiktové segmenty, přičemž nejběžnější poloha iktů je na první a třetí slabice (37%). Zbývající možné polohy dvou iktů jsou v mém vzorku zastoupeny téměř ve stejném počtu (22% a 24%). I dva typy rytmů tu mají takřka stejný procentuální podíl – descendentní (48%) a akronymický (47%). Čistě vzestupných (tedy ne dvojslabičných, které považuju za akronymické) sledů je pouze 5%.

3.3.2.2.5 Pětislabičné segmenty

- počet segmentů: **29**
- počet iktů: Tyto segmenty v mém korpusu jsou nejen **jednoiktové** (4%) či **dvojiktové** (86%), ale taky **trojiktové** (10%).
- poloha iktů v **jednoiktových** segmentech: iktus může ležet na kterékoliv slabice. V mém korpusu se jednoiktový segment nachází jenom jeden, poloha iktu je:
    - **na třetí slabice:**

        Rytmus: **akronymický** a **descendentní:**

        /jiu-tīngqīngchu-le/

- poloha iktů v **dvojiktových** segmentech (25): za pomoci kombinatoriky se dopočítáme k šesti teoretickým možnostem uspořádání 2 iktů na 5 slabikách (na 1. a 3., 1. a 4., 1. a 5., 2. a 4., 2. a 5., a 3. a 5.), avšak v praxi nejsou všechny tyto možnosti realizovatelné či úplně běžné. V mém vzorku dvojiktových pětislabičných segmentů je rozmístění následující:
    - **na první a třetí slabice:** 4 segmenty

        Rytmus: **descendentní** – dva sestupné sledy s připojeným **enklitikem**:

        /tīngdeqīngchu-le/
        /gei^{3}-ni-bànhao-d/ - 2x
        /wo^{3}men-xiǎngjinle/

    - **na první a čtvrté slabice:** 5 segmentů

        Rytmus: **akronymický** s připojeným **enklitikem**

        - vzorové segmenty:

        /néng-kandewán-ma/
        /jiu^{4}-gei-ni-xiūli$_{3}$/
        /jiu^{4}-gei-ni-xiūli/
        /wo^{3}men-xiǎng**jìn**le/
        /wo^{3}men-xiǎngjìnle/

    - **na druhé a čtvrté slabice:** 3 segmenty

        Rytmus:

        - **descendentní** – dva sestupné sledy, kterým předchází **proklitikum** (2 segmenty):

/hui-dùz-teng^{2}-d/
/ye-xi^{3}bugānjing/

- **akronymický** – dva akronymické sledy s připojeným **enklitikem** (1 segment):

/you-ren^{2}-lai-xiūli/

- **na druhé a páté slabice:** 13 segmentů

Rytmus:

- **akronymický**, přičemž mu předchází **proklitikum** (8)
  - vzorové segmenty:

/jiu-tōngzhi-jǐngchá/ - 2x
/ni-yí-ge-xīngqī/ - 3x
/wo-yě-chidexià/
/ta-yě-dandeqǐ/ - 2x

- **descendentní** a **akronymický** spolu s **proklitikem** (5)
  - vzorové segmenty:

/nar-méi-you-bieren^{2}/
/ta-háishi-mei-lai^{2}/
/ta-háishi-bu-lai^{2}/
/ta-háishi-bu-zou^{3}/
/ta-háishi-mei-zou^{3}/

- poloha iktů v **trojiktových** segmentech, které se v korpusu nacházejí 3:
  - **na první, třetí a páté slabice:** je to jediná možná kombinace rozmístění tří iktů na pěti slabikách, jelikož, jako jsem již zmiňovala, dvě stejně prominentní iktové slabiky v bezprostřední blízkosti existovat nemohou

Rytmus:

- **descendentní** a **akronymický** (1 segment):

/**wǒ**-ke-dan^{1}buqǐ/

- **descendentní** – dva sestupné sledy s **enklitikem** (2 segmenty):

/tīngdemíngbai-dianr^{3}/

/ni^{3}-yong-rè-shui-xi^{3}/

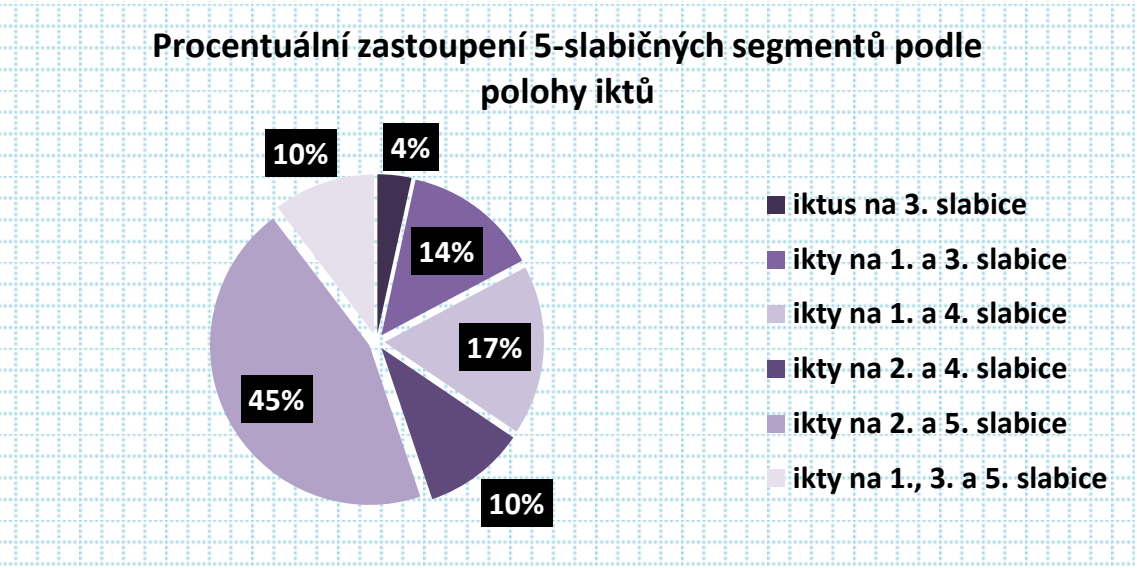

Graf č. 8

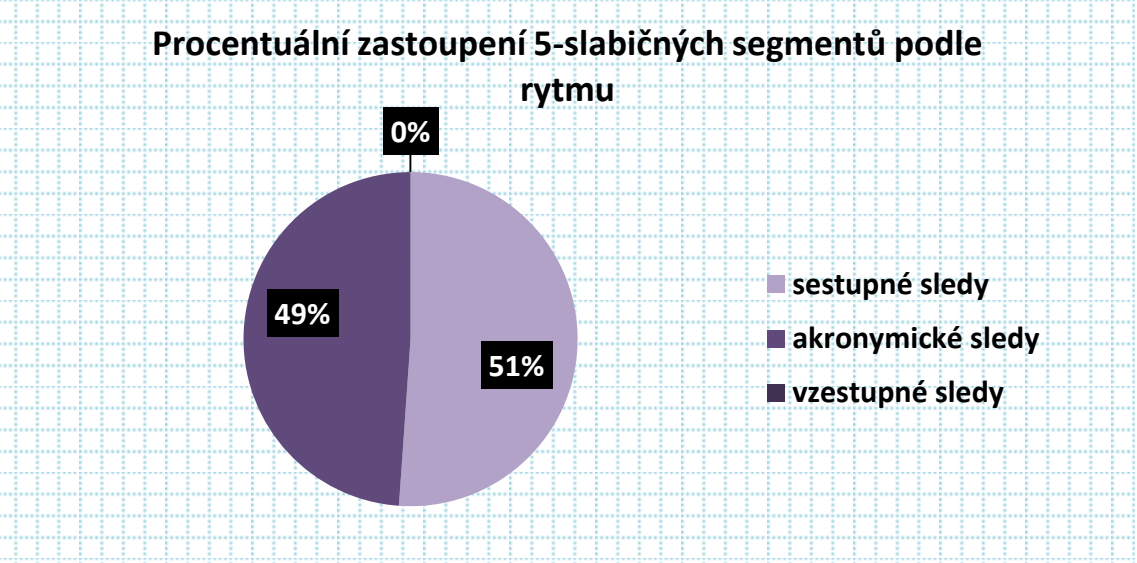

Graf č. 9

Mezi pětislabičnými segmenty převládají ve velké většině také segmenty dvojiktové (86%). Procentuální zastoupení nejběžnějšího rozložení dvou iktů - na 2. a 5. slabice – je 45%. Nejméně se 2 ikty vyskytují v poloze na 2. a 4. slabice (10%). Rytmické tendence jsou zhruba stejné jako v případě čtyřslabičných segmentů – descendentních a akronymických sledů je téměř stejné množství (49% a 51%. Ascendentní sledy mají mezi pětislabičnými segmenty nulové zastoupení.

3.3.2.2.6 Šestislabičné segmenty

- počet segmentů: 2
- počet iktů: v mém vzorku jsou zastoupeny segmenty, které jsou **dvojiktové**
- poloha iktů: možnosti jejich rozmístění v rámci segmentu jsou opravdu rozmanité, avšak ve skutečnosti tyto segmenty nejsou příliš frekventované, proto je obtížné je v takovém rozsahu objektivně analyzovat. Poloha iktů v mých dvou šestislabičných segmentech je:
    - **na druhé a čtvrté slabice:**
        - rytmus: **descendentní** – dva sestupné sledy, kterým předchází **proklitikum** a následuje za nimi **enklitikum:**

/jiu-xǐdegānjing-le/

    - **na první a páté slabice:**
        - rytmus: **descendentní** a **akronymický** s **enklitikem** v závěru segmentu:

/dōu-shuo$_1$bushanglai^2-le/

V tomto případě je vyhodnocení velmi jednoduché – descendentních sledů je 75%, protože sestupné sledy jsou tu tři a akronymický je jeden sled. Z důvodu nízkého počtu šestislabičných segmentů však tato zjištění nejsou příliš výmluvná.

3.3.2.2.7 Celkové shrnutí o iktech a rytmech v rámci segmentů

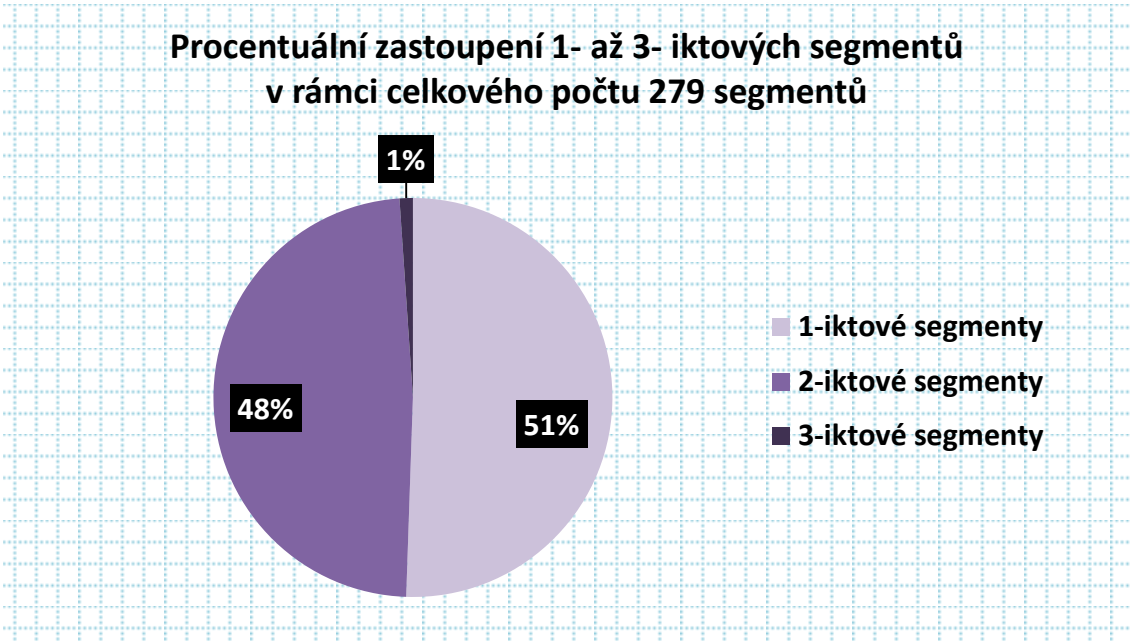

Graf č. 10

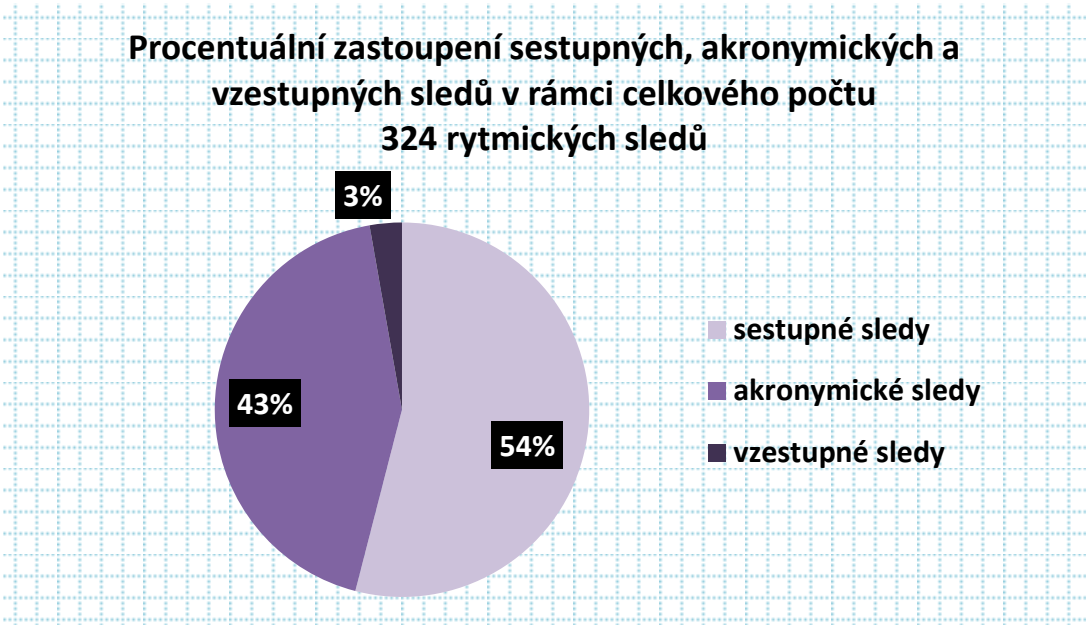

Graf č. 11

Při posuzování všech částečných shrnutí jsem zjistila, že co se týče počtu iktových slabik, nejfrekventovanější segmenty jsou jednoiktové, avšak oproti dvojiktovým jich je pouze o něco málo více (jednoiktových je 51%, dvojiktových 48%). Nejběžnější polohu iktů podle mého názoru kvůli různému počtu slabik v segmentech jednoznačně určit nelze, a proto jsem se o to nepokoušela. Pokud jde o rytmické sledy v rámci segmentů, nejčastější jsou v textu descendení sledy, kterých je 175, což znamená, že až 54% všech

sledů má charakter sestupný. Druhé nejfrekventovanější jsou rytmické sledy akronymické, které jsou v textu zastoupeny 140 krát (což činí 43%). Zbývajících 9 sledů (3%) je ascendentních trojslabičných, protože jak už jsem výše zmiňovala, dvojslabičné ascendentní sledy považuji za akronymické. Když sečteme všechny tyto čísla dohromady, zjistíme počet všech rytmických sledů – 324.

3.3.2.3 Rytmy v kólech

Jak už jsem zmiňovala výše, po určení polohy iktových slabik a rytmických sledů v segmentech, se zaměřím na rytmické tendence i v rámci kól. Mám v úmyslu zjistit, zda některé typy (a které to jsou) nebo kombinace rytmických sledů převládají nad jinými, a také dle vzoru analýzy OŠ v HČP III zjistím rozmístění segmentů v rámci kóla - tedy zda se častěji nacházejí na začátku nebo uvnitř kóla, nebo na konci kóla.

Rytmické členění všech segmentů obsažených v korpusu, které jsem vyhodnotila v předešlé stati, se stalo základem této části analýzy. Segmenty v pořadí, v jakém za sebou následují v rámci kól, jsem pro lepší přehlednost zbavila předklonek a příklonek, aby mi zbyly jen názvy rytmických sledů (sestupný, atd)[34]. Pro každý z těchto názvů jsem si vytvořila zkratku:

S - sestupný sled
V - vzestupný sled
A - akronymický sled

Kupříkladu kólon /qu⁴-kan-dianyǐngr hai-láidejí/ složený ze dvou akronymických segmentů jsem opatřila zkratkou AA, kólon /wo-jiàole-ta sān-ci/ dostal zkratku SS. Obdobně jsem postupovala při všech 140 kólech, které obsahuje můj korpus. Následně jsem sečetla, jaká schémata (a kolik krát) se opakují, abych mohla svá zjištění zobecnit. Jejich vyhodnocení a shrnutí následuje v dalším odstavci.

V mém vzorku o 140 kólech se nachází přesně 32 různých typů rytmických schémat. Z toho 14 typů se zde objevuje jen jeden krát, což znamená, že rytmické členění jedné desetiny kol není příliš typické, resp. jeho použití v mluvené řeči není vysoce frekventované. O běžném nebo průměrném využití by se dalo mluvit u 16 typů, které se v textu vyskytují opakovaně (2, 11 či 17 krát). Naopak rytmické schéma SA se

[34] Šest jednoslabičných jednoiktových segmentů, které nevykazují žádný rytmus, jsem do rozboru nezahrnula.

průměru vymyká, protože se v textu vyskytuje až 29 krát. Statisticky by se proto dalo říci, že přibližně každý pátý kólon je vysloven ve stejném rytmu. Konkrétní příklady těch kterých rytmických schémat uvádím níže.

14t x 1v

(14 typů rytmických schémat se vyskytuje v textu pouze jeden krát) např.:

ASSA: /ta[1]-dagài bú-hui-wàng-le jīntian kaihuì-ba/

ASV: /ni-lǎo bu-xiūxi hui-shēngbìng-d/

SSSSS: /zhè-ji-jianr yīfu zěnme-xi[3] ye-xi[3]bugānjing/

3t x 2v

(3 typy mají v textu 2 výskyty) např.:

V: /yao-guānmén-le/
/ni-bù-huílai/

SSV: /míngtian-shàngwu ba-shū-sònglai/
/bìngren yàoshi bu-fāshāo/

SSSS: /wo[3]men-xiǎngjinle fāngfa quàn-ta/
/ni[3]-yong-rè-shui-xi[3] jiu-xǐdegānjing-le/

4t x 3v (VA, ASSS, ASA)

3t x 5v (SSA, AAA, AS)

3t x 6v (ASS, S, SAA)

1t x 7v (SSS)

2t x 11v (A, AA)

1t x 17v (SS)

3.3.2.3.1 Nejfrekventovanější rytmické schéma

Nejfrekventovanější rytmické schéma je SA a v korpusu má až 29 výskytů. Např.:

/yàoshi zhìbuhǎo/
/biéren bànbuliǎo/
/wǎnshang yan[3]-dianyǐngr/

/wǒ-ke-dan[1]buqǐ/

/pa[4]-jiu zhǎobuzháo-le/

/wǒmen jiu-tōngzhi-jǐngchá/

/wǒmen jiu[4]-gei-ni-xiūli$_3$/

/yong-tā-d xīn-liushengjī/

/ta-háishi-mei-lai[2]/

/ni-yàoshi yongxīn-hua$_4$/

3.3.2.4 Poloha segmentů v rámci kól

Poloha vevnitř kól mě bude zajímat jako u segmentů dvojiktových s rytmem akronymickým, tak i u jednoiktových (dvoj- a víceslabičných) segmentů, které mohou být ascendentní anebo descendentní.[35] Jejich uspořádání v rámci kól může být na začátku (nebo uvnitř) kóla a na konci kóla, jestliže je kólon jednosegmentální, jeho polohu považujeme za pozici na konci kóla.[36] Např.:

třísegmentální kólon /bìngren yàoshi bu-fāshāo/:

1. segment sestupný v pozici na začátku (nebo uvnitř) kóla
2. segment sestupný v pozici na začátku (nebo uvnitř) kóla
3. segment vzestupný v pozici na konci kóla

3.3.2.4.1 Jednoiktové segmenty

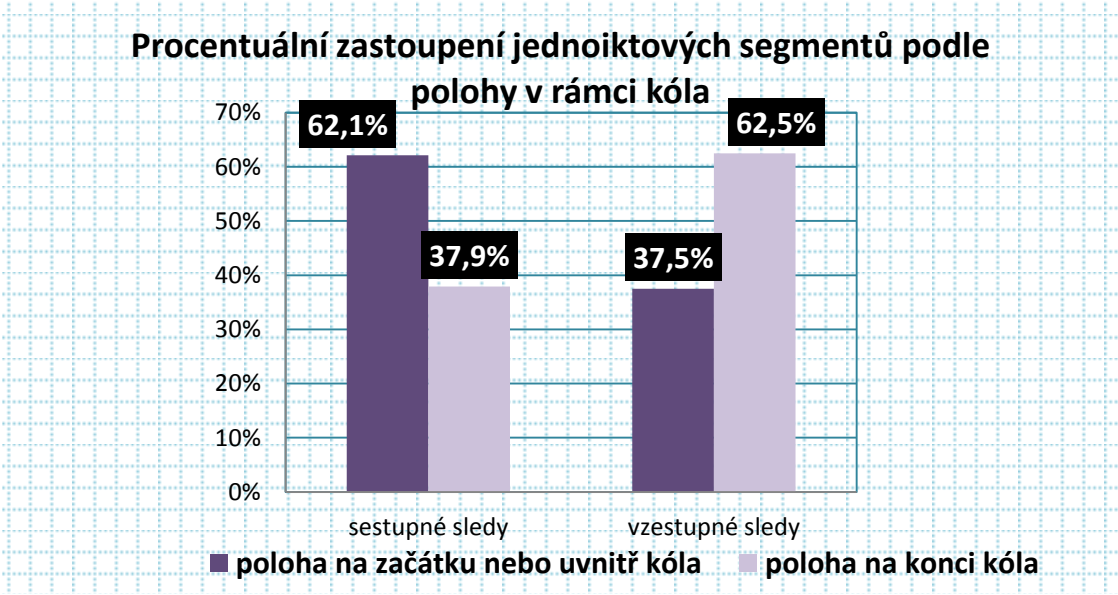

Graf č. 12

[35] Viz 2.5 Rytmické členění vět.
[36] ŠVARNÝ 1998: s. 33

V mém korpusu napočítáme 135 jednoiktových dvoj- a víceslabičných segmentů. Z nich je 95 segmentů sestupných a 40 segmentů vzestupných. Z 95 segmentů sestupných se 59 segmentů (62,1%) nachází na začátku nebo uvnitř kóla a 36 segmentů (37,9%) má pozici na konci kóla. Po zaokrouhlení je jejich poměr 8:5.

Ze 40 segmentů vzestupných je pozice 15 segmentů (37,5%) na začátku nebo uvnitř kóla a pozice zbývajících 25 segmentů (62,5%) je na konci kóla. Jejich poměr je přesně 5:8, což naznačuje, že ve srovnání se sestupnými segmenty typicky vyskytujícími se na začátku či uvnitř kóla, v případě vzestupných segmentů převládají tendence zcela opačného charakteru, a tedy je pro ně charakteristický výskyt na konci kóla. Důvodem je například fakt, že dvojslabičné kompozita či syntagmata, která nemají ustálené přízvukování, mají tendenci na začátku či uvnitř kóla se realizovat descendentně, zatím co na konci kóla se realizují ascendentne.[37] Pro srovnání mých výsledků analýzy poloh jednoiktových dvoj- a víceslabičných sestupných a vzestupných segmentů s výsledky OŠ viz kapitolu 5.2 Srovnání s výsledky analýzy Oldřicha Švarného.

3.3.2.4.2 Dvojiktové segmenty

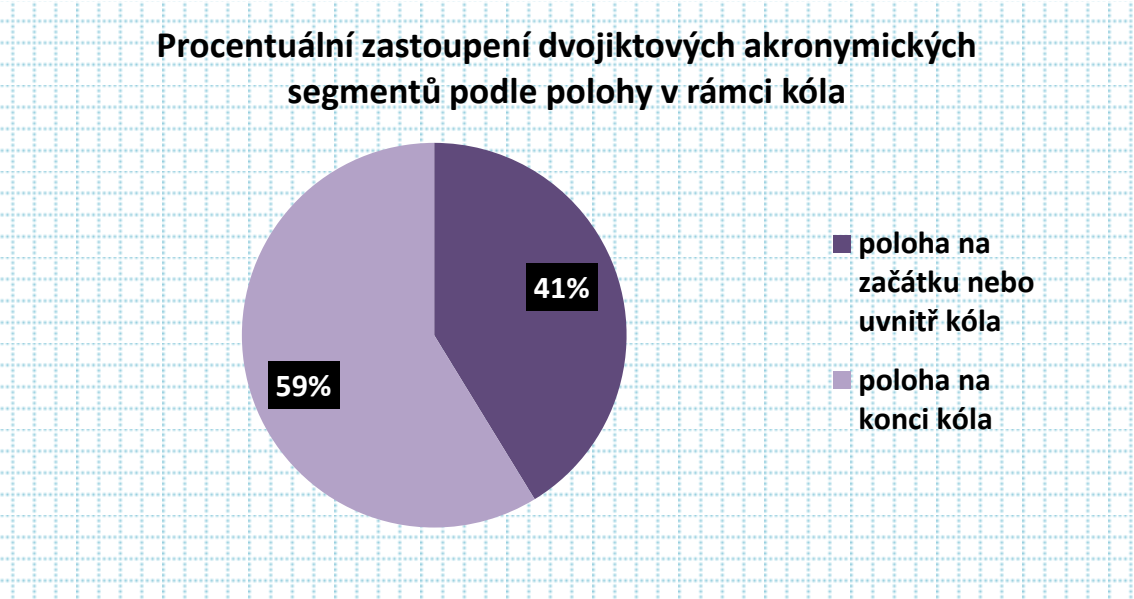

Graf č. 13

Dvojiktových segmentů s akronymickou strukturou se v mém korpusu nachází přesně 80. Tyto segmenty se v o něco větší míře nacházejí na konci (až 59%, resp. 47 segmentů). Zbylých 33 segmentů (41%) má pozici na začátku nebo uvnitř kóla.

[37] ŠVARNÝ 1998: s. 34

3.4 Gramatická analýza

Doplňková část analýzy se týká posouzení morfologického složení pěti typů segmentů, které jsem v předešlé fonetické analýze vyhodnotila po rytmické stránce za nejfrekventovanější. Konkrétně zjistím, jaké slovní druhy[38] se nejčastěji podílejí na tvorbě těchto segmentů.

3.4.1 Seznam funkčních charakteristik slov korpusu

Abych mohla takový typ rozboru vykonat, musela jsem nejprve za pomoci USJČ I-IV[39] přiřadit všech 624 slov z korpusu ke slovním druhům. Proto úvodem zveřejním seznam počtu slov spadajících do těch kterých gramatických funkčních charakteristik – viz následující Tabulku č. 9.

[38] Krátké definice slovních druhů viz 2.6 Funkční charakteristika slov.
[39] ŠVARNÝ: *Učební slovník jazyka čínského I-IV*.

Slovní druh	Počet	Podkategorie	Počet
substantiva	96	podstatná jména	74
		jména místa	8
		jména času	14
zástupné slova	101	zájmena	87
		deiktická slova	14
slovesa	187	tranzitivní slovesa	66
		intranzitivní slovesa	11
		slovesa existence	5
		identifikační slovesa	1
		konexní slovesa	4
		modální slovesa	26
		fázová slovesa	5
		objektová slovesa	12
		směrově modifikovaná slovesa	9
		výsledkově modifikovaná slovesa	48
adjektiva	18		
číslovky	14		
měrová slova	26	měrové jednotky	4
		numerativy	16
		měrová jména	4
		slovesné numerativy	2
adverbia	88	záporky	23
		ostatné	65
prepoziční slovesa	17		
spojky	18		
pomocná slova	59	gramatické ukazatele	27
		větné částice	32

Tabulka č. 9: Seznam funkčních charakteristik a počet jejich výskytů v korpusu.

3.4.2 Morfologický rozbor nejfrekventovanějších segmentů

3.4.2.1 Dvojslabičné segmenty sestupné

Přibližně 2/3 těchto segmentů (30 ze 43) tvoří kompozita, resp. dvojslabičná slova, přičemž nejvíce z nich je **substantiv** (17), např.:

/míngtian$_1$/, /wǎnshang/, /jīntian/, /fāngfa/, /bìngren/, /dàifu/, /yīfu/, /biéren/, /zéren/, /fángz/ a jiné

V menší míře tu nalezeme dvojslabičná zájmena (7) či spojky (3). Nejčastější kombinace dvou jednoslabičných slov (syntagma) je: **sloveso + gramatický ukazatel** (4 výskyty, např. /huà-d/).

3.4.2.2 Dvojslabičné segmenty akronymické

Dvojslabičné akronymické segmenty (kterých je 23) téměř z 50 procent tvoří dvojslabičná kompozita. Nejčastěji se jedná o **slovesa** (4 výskyty):

/xiànzài/, 2x /diànhuà/

Ze syntagmat je nejvíce patrná kombinace **zájmeno + sloveso** (3):

/ta-shuō/, /ta-yào/, /ta-huì/

3.4.2.3 Trojslabičné sestupné segmenty

Tyto segmenty jsou nejčastěji tvořeny sestupným sledem, kterému předchází předklonka. Je jich přesně 33, a co se týče slovnědruhové příslušnosti, nejčastější je kombinace **zájmeno + spojka**, která se vyskytuje v korpusu 7 krát, avšak jedná se pouze o jediný segment:

/ni-yàoshi/

Kombinace **adverbium + sloveso + gramatický ukazatel** je druhá nejčastější. V textu má výskyt 6 krát, avšak reprezentována je pouze těmito dvěma segmenty:

/bie-wàng-le/, /jiu-suàn-le/

3.4.2.4 Trojslabičné akronymické segmenty

Pro opět trojslabičné, ale v tomto případě dvojiktové segmenty, je typický akronymický rytmus. V korpusu se jich nachází přesně 30 a nejčastěji (v 9 případech) je tvoří trojslabičná modifikovaná **slovesa** v potenciálním tvaru:

/zhìbuhǎo/, 2x /hua^{4}dehǎo/, /bànbuliǎo/, /bànbuwán/, /zhu^{4}buqǐ/, 2x /děngdejí/, /děngbují/.

Nejběžněji (5 krát) vyskytující se kombinace několika různých slov je

zájmeno + numerativ + podstatné jméno:

/zhè-ke-shù/, 2x /nèi-benr-shū/, /nèi-pi-mǎ/, /xià-ge-yuè/

3.4.2.5 Čtyřslabičné sestupné segmenty

Čtyřslabičné dvojiktové segmenty mají nejčastěji sestupný rytmus, konkrétně se jedná o dva za sebou následující sestupné sledy. Takových segmentů je v korpusu 22, přičemž nejvíce (5) z nich je tvořeno opět modifikovaným **slovesem** v potenciálním tvaru, konkrétně jenom těmito 3 slovesy:

/tīngbuqīngchu/, /tīngdemíngbai/, /shuo^{1}deshang^{4}lai/

Pokud se zaměříme na slova jiná než pětislabičné kompozita, najdeme dvě nejčastější kombinace slovních druhů. Každá z nich se vyskytla v korpusu 4 krát:

adverbium + adjektivum + gramatický ukazatel de:

/duóme-zhong^{4}-d/, /zhème-zhong^{4}-d/, 2x /zhème-da^{4}-d/

sloveso + prepoziční sloveso + podstatné jméno:

/hui^{4}-ba-shìqing/, 3x /zuo^{4}-zai-qiánmian/

3.4.2.6 Shrnutí

Rozbor poukázal na nejčastější kombinace slovních druhů, které se projevují v nejfrekventovanějších typech segmentů obsáhlých v korpusu. Nejvíce v nich pozorujeme slovesa, substantiva a zájmena, které jsou často v kombinaci s gramatickými ukazateli nebo adverbii. Tento fakt není vůbec překvapivý, jelikož

pokud se podíváme na tabulku zobrazující počet těch kterých slovních druhů[40], výše jmenované slovní druhy jsou v čínském textu nejfrekventovanější. Domnívám se, že je na místě opět připomenout „nevýhodu“ analyzovaného korpusu, že každá YD je zaměřena na konkrétní gramatický jev. Proto zjištění o počtu segmentů tvořených troj- nebo čtyřslabičnými modifikovanými slovesy v potenciálním tvaru jsou mírně skreslující. V případě hlavní, fonetické analýzy, nemá tato skutečnost tak velký vliv na výsledná zjištění, jako právě v případě gramatické analýzy.

[40] Viz 3.4.1 Seznam funkčních charakteristik slov korpusu (Tabulka č.9).

3.5 Srovnání s výsledky analýzy Oldřicha Švarného

V této kapitole zaměřím o něco blíže svou pozornost i na několikrát zmiňovanou analýzu profesora Švarného, protože určité výsledky své analýzy porovnám se zjištěními OŠ.[41] Nejen abych mohla určit, zda mají mé výsledky reální základ (a nezůstanou tak pouhými nepodloženými dohady), ale i naopak – zda údaje z mé analýzy dokáží potvrdit správnost tvrzení OŠ vyvozených z jeho analýzy lineárního a rytmického členění čínského mluveného textu. V případě závažnějších nesrovnalostí se pokusím vysvětlit, jak a proč dochází k diverzifikaci našich výsledků.

3.5.1 Délka analyzovaných textů

První srovnání se týče toho nejzákladnějšího údaje – délky analyzovaného textu:

	OŠ	**MF**[42]
Počet vět	48	76
Počet kól	104	140
Počet segmentů	211	279
Počet slov	459	624
Počet slabik	640	906

Tabulka č. 10: Srovnání délek analyzovaných textů.

	OŠ	**MF**
Průměrná délka kóla	6,15 slabiky	6,47 slabiky
Průměrná délka segmentu	3,03 slabiky	3,25 slabiky

Tabulka č. 11: Srovnání průměrných délek kól a segmentů.

V obou případech můžu konstatovat, že výsledky jsou téměř identické.

Dále ve své analýze OŠ zveřejňuje rozdělení slov podle počtu slabik, a v rámci nich vymezuje některé specifické typy těchto slov (objektová slovesa či gramatické ukazatele apod.). Jelikož v předešlé tabulce jsme mohli vidět, že délky našich textů nejsou v úplné shodě, nemůžu porovnávat samotné čísla. Proto ke konkrétním číselným údajům přikládám i procentuální údaje a graf.

[41] Data z analýzy OŠ čerpám z HČP III, str. 26-31.
[42] MF = Marika Fričová.

Počet slov	OŠ		MF	
jednoslabičných	306 (66,67%)	16 větných částic (5,23%)	409 (65,54%)	32 vět. částic (7,82%)
dvojslabičných	129 (28,10%)	4 objektová slovesa (3,10%)	158 (25,32%)	12 objektových sloves (7,50%)
trojslabičných	22 (4,79%)	11 potenciálních forem modif.sloves (50%)	47 (7,53%)	43 potenc.forem modif.sloves (91%)
čtyřslabičných	1 (0,22%)		10 (1,61%)	
šestislabičných	1 (0,22%)		0	

Tabulka č. 12: Srovnání množství slov podle jejich počtu slabik a typu.

Tabulce je třeba rozumět následujícím způsobem: V korpusu OŠ např. spočítáme 129 dvojslabičných slov (což činí něco výše 28%), přičemž 4 z nich jsou objektová slovesa. Slova tvořící můj (MF) analyzovaný vzorek jsou z 25,32% dvojslabičná, objektových slov tu nalezeme 12.

V tomto případě jsou patrné jen několikaprocentní rozdíly, které však souvisejí se zaměřením YD 127 na správné používání modifikovaných sloves v potenciálním tvaru.

Níže následuje tabulka s rozdělením segmentů na základě jejich délky a počtu iktů a já k nim pro porovnání opět připojuji svá zjištění.

Počet segmentů	OŠ	MF
jednoslabičných	7 (3,32%)	6 (2,14%)
2- a víceslabičných jednoiktových	141 (66,83%)	135 (48,39%)
3- a víceslabičných dvojiktových	57 (27,01%)	135 (48,39%)
víceslabičných trojiktových	6 (2,84%)	3 (1,08%)

Tabulka č. 13: Srovnání množství slov podle jejich počtu slabik a iktů.

V tabulce největší nerovnost převládá v poměru mezi jedno- a dvojiktovými segmenty. Zatímco u OŠ mají výraznou převahu jednoiktové segmenty, u mě je jejich počet shodný. Vysvětlení je stejné jako v případě malých odchylek v předešlé Tabulce č. 12 – jelikož se v mém analyzovaném textu nachází o něco více potenciálních tvarů modifikovaných sloves (a čtyřslabičných slov), je také větší pravděpodobnost, že budou tyto slova právě dvojiktová.

3.5.2 Poloha segmentů

3.5.2.1 Poloha segmentů jednoiktových

Vysvětlení zkratek použitých v následující tabulce:

s – sestupný segment; v – vzestupný segment, z – pozice segmentu na ZAČÁTKU nebo uvnitř kóla, k – pozice na KONCI kóla

OŠ				**MF**			
141 jednoiktových dvoj- a víceslab. segm.				135 jednoiktových dvoj- a víceslab. segm.			
90s		51v		95s		40v	
60z	30k	21z	30k	59z	36k	15z	25k
2:1		**3:2**		**8:5**		**5:8**	

Tabulka č. 14: Srovnání poměrů mezi jednoiktovými segmenty s pozicí na začátku (nebo uvnitř) a na konci kóla.

Tabulce je třeba rozumět následujícím způsobem: Například OŠ má z celkového počtu 141 jednoiktových dvoj- a víceslabičných segmentů 90 sestupných segmentů, přičemž 60 z nich má pozici na začátku nebo uvnitř kóla a zbylých 30 segmentů se vyskytuje na konci kóla.

Cílem této tabulky je dokázat tvrzení OŠ, že poměr mezi sestupnými segmenty na začátku (nebo uvnitř) kól a na konci kól a poměr mezi vzestupnými segmenty na začátku (nebo uvnitř) a na konci kól je zhruba opačný.[43] V mém případě je (po zaokrouhlení) tento poměr úplně opačný – 8:5 a 5:8. To znamená, že se naše zjištění opět shodují.

3.5.2.2 Poloha segmentů dvojiktových akronymických

OŠ				**MF**			
37 dvojiktových akronymických segmentů				80 dvojiktových akronymických segmentů			
14z	37,84%	23k	62,16%	33z	41,25%	47k	58,75%
14:23 (=0,61)				**33:47 (=0,70)**			

Tabulka č. 15: Srovnání poměrů mezi dvojiktovými akronymickými segmenty s pozicí na začátku (nebo uvnitř) a na konci kóla.

[43] ŠVARNÝ 1998: s. 33

V tomto případě, i když se moje a OŠ hodnoty v procentech liší o přibližně 4%, nepovažuji tento rozdíl za nepřijatelný, protože jestli se podíváme na jejich poměr, jako v předešlé tabulce, rozdíl mezi nimi je pouhých 0,10. Na základě této tabulky by se dalo prohlásit, že obecně má přibližně 40% dvojiktových akronymických segmentů pozici na začátku nebo uvnitř kóla, a 60% jich má výskyt na konci kóla.

Srovnání rytmických tendencí v rámci segmentů či kól bohužel nemám možnost zhodnotit, jelikož OŠ svá zjištění (konkrétní číselné údaje) v tomto ohledu do HČP III nezařadil. Toto téma je v jeho analýze reprezentováno zejména představením některých nejtypičtějších kombinací rytmických sledů a jejích názorné ukázky. Ze stejného důvodu (nedostatku údajů k srovnání) do této kapitoly nezahrnu ani srovnání výsledků gramatických analýz. Informačně však mohu podotknout, že i když OŠ hodnotil počet těch kterých segmentů nebo slovních druhů tvořících je pouze slovně, často jsem i naproti tomu zaznamenala tvrzení, která se shodovala s mými zjištěními. Nepovažovala jsem však za objektivní srovnávat moje číselné nebo procentuální údaje se slovním (a často nejednoznačným) hodnocením OŠ.

3.5.3 Shrnutí

Jako vyhodnocení této kapitoly můžu konstatovat to, co koneckonců bylo zjevné i v průběhu celého procesu srovnávaní – že výsledky shodných částí analýzy mé a OŠ se do vysoké míry shodují a nevelké odchylky byly odůvodněné.

3.6 Možnosti překladu vět z korpusu

Jak jsem už zmiňovala v kapitole 3.1.1 Metody a postupy zhotovení, v analyzovaném korpusu nalezeme několik vět, které rodilá mluvčí přečetla s malými obměnami, co se týče například jejich rytmického členění nebo slovosledu. Tyto změny mají, či už větší nebo menší, vliv na celkový překlad věty. Ideální by bylo vyhotovit překlad textu do češtiny také ve formě audionahrávky, protože by tak nejlépe vyzněl rozdíl ve významu způsoben přenesením důrazu na jinou slabiku věty. Já jsem v rámci možností v písemné podobě zvolila způsob podtržení slov, na které by měl být kladen největší důraz ve větě v případech, kdy to slovosledem nebylo možné dosáhnout.

Příkad:

他会给你把事情办好的。(YD 122, věta č. 5)

Rodilá mluvčí přečetla tuto větu třemi různými způsoby:

1. tā-hui-gei-ni^{3} ba-shìqing bànhao-d.
2. ta-**huì** ba-shìqing gei-ni^{3}-bànhao-d.
3. **tā** hui^{4}-ba-shìqing gei^{3}-ni-bànhao-d.

1. První verze je přečtena poměrně neutrálně a bezpříznakově. Sloveso /hui/ je v tomto případě ukazatelem budoucího času a proto tato verze prostě oznamuje:

(On) Tu věc pro tebe (snad) zařídí.

2. V druhé verzi je na tento ukazatel budoucího času kladen největší důraz (v rámci segmentu je /**huì**/ zdůrazněně tónickou slabikou), ale jelikož toto slovo není možné přeložit jako samostatné slovo, v překladu do češtiny jsem zvýraznila sloveso, protože právě v něm je naznačen budoucí čas:

Tu věc pro tebe (prostě) zařídí (!).

3. V poslední verzi mluvčí nejvíce klade důraz na osobní zájmeno /**tā**/, které je proto také vymezeno o něco delší pauzou. A tak v tomto případě překlad vypadá následovně:

Tu věc pro tebe zařídí on.

Mluvčí ve zvukovém záznamu vkládá mezi čtení vět také vlastní komentáře k těm kterým obměnám vět. Upozorňuje nejenom na realizace vět, které jsou podle jejího názoru nejběžnější, ale také na méně obvyklé verze – kupříkladu ve větě č. 3 v YD 126:

你要是能来就来，不能来就算了。

Tyto dvě obměny považuje mluvčí za nejobvyklejší:

ni-yàoshi neng-lái-jiu-lai^{2}, **bù**-neng-lai^{2} jiu-suàn-le.

ni-yàoshi neng-lái-jiu-lai^{2}, bù-neng-lai^{2} jiu-suàn-le.

Naopak k další verzi mluvčí podotkla, že takové rytmické členění není moc běžné (rozdělit čtyřslabičný segment na dva dvojslabičné pravděpodobně není přirozené při její rychlosti promluvy):

ni-yàoshi neng-**lái** jiu-lái, **bù**-neng-lai^{2} jiu-suàn-le.

Tyto komentáře považuji za velmi přínosné pro posluchače-čínštináře nejenom po obsahové stránce, ale určitě také po stránce prozodické, protože během připomínkování paní Guan Mingzhe mluvila zpaměti a tedy oproti částem, které četla, komentáře vyslovuje velmi přirozeně, co se týče například tempa řeči nebo rytmického a lineárního členění vět.

4 Závěr

V teoretické části své bakalářské diplomové práce jsem v krátkosti definovala pojmy týkající se rytmického či lineárního členění vět a stanovila zásady přiřazování slov k jejich funkčním charakteristikám. Na základě těchto znalostí jsem vykonala fonetickou (a částečně i gramatickou) analýzu čínsky mluveného textu dlouhého 76 vět, resp. 906 znaků. Konkrétně se jednalo o osm kratších celků s názvy YD 121 – YD 124 a YD 126 – YD 129. Zvukovou nahrávku textu jsem zapsala do oficiální čínské transkripce pinyin, abych jej mohla (opět podle nahrávky) opatřit symboly náležící do prozodické transkripce OŠ. To znamená, že jsem za pomoci těchto symbolů vymezila rytmické celky (tj. kóla a segmenty), rozlišila jednotlivé slabiky podle stupně jejich prominence na zdůrazněně tónické, plně tónické, oslabeně tónické, atónické atónové a atónické neutralizované. Podle přízvučnosti jsem slabiky rozdělila na iktové (přízvučné) a neiktové (nepřízvučné). Konečný, prozodicky transkribovaný text jsem podrobila několika rozborům.

Nejprve jsem podle počtu slabik tvořících korpus (906) a podle délky audiozáznamu v sekundách vypočítala průměrnou rychlost promluvy paní Guan Mingzhe – dospěla jsem k údaji přibližně 184 slabik za minutu. Tato rychlost se v jednotlivých YD poněkud lišila. Důvody těchto odchylek jsem zhodnotila za subjektivní (stres z neplynulého čtení apod). V rámci fonetické části jsem vykonala analýzu lineárního členění textu, jinak řečeno, zaměřila jsem se na délku korpusu v různých jednotkách – text je dlouhý 906 slabik, 636 slov, 279 segmentů, 140 kól a 76 vět. Také jsem zjistila průměrnou délku věty (v kólech, segmentech, slovech a slabikách, v rámci celého textu nebo jednotlivých YD) a obdobně jsem postupovala i při počítání průměrné délky kól, segmentů a slov. Výsledné hodnoty v rámci jednotlivých YD jsem srovnala za pomoci tabulek a grafů.

Následně jsem podrobila analýze i rytmické členění textu, ve které jsem zaměřila svou pozornost na iktové slabiky (arze) – jejich množství a hlavně jejich polohu v rámci segmentů, protože od ní závisí rytmický charakter celého segmentu (sestupný, vzestupný nebo akronymický rytmus). Zjistila jsem, že nejvíce segmentů je jednoiktových (51%) a rytmické sledy jsou nejčastěji sestupné (54%). Pořadí segmentů určuje rytmické tendence i v rámci kól. Zaznamenala jsem fakt, že nejtypičtější je sled

dvou segmentů, kdy první segment má charakter **sestupný** a druhý **akronymický**. Takovýchto schémat jsem ve svém korpusu zpozorovala 29 (z celkového počtu 140 kól), což činí přibližně 20% ze všech kól. Poté jsem se zaměřila na pozici sestupných, vzestupných a akronymických segmentů v kólech, která může být na začátku (nebo uvnitř kóla) a na konci kóla. Dospěla jsem k závěru, že vzestupné a akronymické segmenty se vyskytují převážně (z 62,5% a 59%) na konci kól, zatímco většina (62,1%) sestupných segmentů má naopak polohu na začátku nebo uvnitř kól.

Dalším úkonem bylo přiřazení všech 624 slov k jejich gramatickým funkčním charakteristikám. Vytvořila jsem tabulku uvádějící množství substantiv, zástupných jmen, sloves a dalších slovních druhů, kterých charakteristiku jsem shrnula v teoretické části. Tyto informace jsem použila k definování nejfrekventovanějších typů segmentů (co se týče jejich rytmů a počtu iktů) po morfologické stránce – tedy jaké slovní druhy, resp. kombinace slovních druhů jsou typické pro tyto segmenty. Závěr zní, že nejčastěji se v rámci 5 nejfrekventovanějších typů segmentů objevují slovesa, substantiva, či zájmena (a jejich kombinace s gramatickými ukazateli nebo adverbii).

Upozornit bych chtěla na problémy, kterým se v průběhu zhotovování analýzy nebylo možné vyhnout. Kupříkladu gramatický rozbor korpusu zkomplikoval fakt, že v čínštině je často obtížné stanovit, zda určitý sled slabik tvoří lexikální jednotku, tedy slovo anebo jestli se jedná pouze o shluk více slabik, tzv. syntagma. Gramatické ukazatele (např. -go, -le, -men) jsou teoreticky považovány za samostatnou funkční charakteristiku (f.ch-ka pomocné slovo), avšak v některých případech mají s předcházejícím slovem tak pevnou vazbu, že by bylo vhodnější takové spojení považovat za jedno slovo. Také proto jsem se nakonec rozhodla tato spojení považovat za jedno slovo. Dále bych chtěla zmínit dvojí pojímání dvojslabičného sledu, v kterém je druhá slabika iktová, protože takový sled po rytmické stránce lze považovat jako za dvojslabičný vzestupný sled, tak za dvojslabičný sled akronymický. Já jsem se rozhodla tyto sledy považovat za akronymické, nicméně v určitých částech rozboru jsem tyto sledy musela rozlišit od akronymických sledů troj- nebo čtyřslabičných.

Konečným cílem práce bylo srovnat většinu výše uvedených závěrů s výsledky analýzy Oldřicha Švarného publikované v HČP III. Tabulka srovnání průměrných délek kól a segmentů kupříkladu dokazuje tvrzení, že kóla mají v průměru 6 až 7 slabik a segmenty jsou dlouhé přibližně 3 slabiky. Také procentuální zastoupení jedno- a

víceslabičných slov v mém korpusu a korpusu OŠ má velmi blízko k úplné shodě. Větší rozdíl je patrný ve vzájemném srovnání množství dvoj- a víceslabičných jednoiktových segmentů a srovnání troj- a víceslabičných dvojiktových segmentů. Odůvodnila jsem jej nadměrným množstvím potenciálních tvarů modifikovaných sloves a čtyřslabičných slov v mém korpusu, jelikož YD 127 je obsahově zaměřena na potenciální tvary modifikovaných sloves. Dále porovnání nejčastějších pozic sestupných a vzestupných segmentů v rámci kól také podporuje tvrzení, že poměr mezi sestupnými segmenty na začátku nebo uvnitř kól a na konci kól a poměr mezi vzestupnými segmenty na začátku nebo uvnitř a na konci kól je zhruba opačný.[44] I poměr mezi pozicemi dvojiktových akronymických segmentů je přibližně stejný v případě výsledků mé analýzy a analýzy OŠ. Srovnání rytmických tendencí v rámci segmentů a kól, či srovnání gramatických analýz jsem neprovedla z nedostatku přesných údajů ze strany OŠ. V úplném závěru však lze konstatovat, že tato fonetická analýza podle očekávání podpořila, resp. dokázala tvrzení OŠ vzniklých na základě jeho analýzy zveřejněné ve skriptu HČP III.

[44] ŠVARNÝ 1998: s. 33

5 Resumé

This bachelor thesis analyses the character of linear and rhythmical features of chinese script with the length of 906 syllables. The prosodically transcribed corpus is subjected to phonetic and grammatical analysis. Phonetic analysis focuses on the rhythmical sections - cola and segments - and points out their average amount of syllables and ictuses. The position of ictuses in the segment predetermines its descending, ascending or acronymic pattern. Grammatical analysis divides the words composing the most frequent types of segments into parts of speech (word classes) and classifies the most common combinations occurring in those segments.

The aim of this work is also to compare the resulting data with the prosodic findings of Oldřich Švarný. In conclusion the thesis considers the findings nearly identical.

Key words: ictus, prosodic transcription, function characteristics, linear segmentation, metre, colon, segment

6 Seznam pramenů a použitých zdrojů

6.1 Literatura

LIU, Xun; DENG Enming; LIU, Shehui. *Shiyong Hanyu Keben* 《使用汉语课本》, *Di yi ce. Practical Chinese Reader, Elementary Course, Book I*. Beijing: Shangwu yinshuguan, 1986. 551 s.

ŠVARNÝ, Oldřich a kol. *Hovorová čínština v příkladech I-IV*. 1. vyd. Olomouc: Vydavatelství Univerzity Palackého, 1998. 4 sv. (I. díl. 237 s. ISBN 80-7067-817-8.; II. díl. 237 s. ISBN 80-7067-818-6.; III. díl. 251 s. ISBN 80-7067-819-4.; IV. díl. 313 s. ISBN 80-7067-820-8.)

ŠVARNÝ, Oldřich a UHER, David. *Prozodická gramatika čínštiny.* 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2014. 163 s. Monografie. ISBN 978-80-244-4205-1.

ŠVARNÝ, Oldřich. *Učební slovník jazyka čínského I-IV*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého, 1998-2000. 4 sv. (I. díl. 1998. lxiii+grafy (50) + 289 s. ISBN 80-7067-907-7.; II. díl. 1999. s. 290-799. ISBN 80-7067-987-5.; III. díl. 1999. s. 800-1311. ISBN 80-244-0071-5.; IV. díl. 2000. s. 1312-1731 + 96 + 22 + xxi. ISBN 80-244-0213-0.)

ŠVARNÝ, Oldřich a kol. *Úvod do hovorové čínštiny: Příručka pro vys. šk. 2.* 1. vyd. Praha: SPN, 1967. 606 s. Vysokoškolské příručky.

ŠVARNÝ, Oldřich a UHER, David. *Hovorová čínština: úvod do studia hovorové čínštiny.* 2., přeprac. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého, 2001. 190 s. ISBN 80-244-0298-X.

TĚŠITELOVÁ, Marie. *Kvantitativní lingvistika.* 1. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1987. 187 s.

TĚŠITELOVÁ, Marie a kol. *O češtině v číslech*. 1. vyd. Praha: Academia, 1987. 205 s.

6.2 Internetové zdroje

TŘÍSKOVÁ, Hana. Prozodická transkripce čínštiny O. Švarného: čtyři historické verze [online]. *Nový Orient.* 2011, roč. 66, č. 4, s. 45-50. ISSN 0029-5302. [cit. 17. 4. 2015]. Dostupné z: http://orient.avcr.cz/miranda2/export/sitesavcr/data.avcr.cz/humansci/orient/kontakty/pracovnici/publikace/Triskova/Svarnx_NO_2011_No4.pdf

TŘÍSKOVÁ, Hana. ŠVARNÝ Oldřich – český sinolog, lingvista-fonetik. In: *Kdo byl kdo: Čeští a slovenští orientalisté, afrikanisté a iberoamerikanisté* [online]. Praha: Libri, 1999. ISBN 808598359. [cit. 16. 4. 2015]. Dostupné z: http://www.libri.cz/databaze/orient/search.php?name=%A9varn%FD

ZÁDRAPOVÁ, Anna. *Professor Oldřich Švarný* [online]. Taiwan, 2010. [cit. 16. 4. 2015]. Dostupné z: http://politics.ntu.edu.tw/RAEC/comm2/InterviewCZ05.pdf